SAYI : 633
6 AĞUSTOS 1966
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜ İ

METEOROLOJİ BU YAZIN ÖZELLİKLERİNİ ANLATIYOR

HER YERDE
HER ZAMAN
ZİRAAT
BANKASI
1966
yılında
12
MILYON
T.C. ZİRAAT BANKASI

Cilt: XXXVI Yıl : 13 Sayı: 633

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU
GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Okay Göçer, Babül Ardahan — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — SİNEMA: Nijat Özön — İKTİSAT: M. Tuğrul

İstihbarat Tel: 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A. Erdoğan Çiftler

KLİŞE

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLÂN ŞARTLARI

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaası • Ankara

BASILDIĞI TARİH

3.8.1966

AKİS

HAFTALIK
AKTÜALİTE
DERGiSİ
RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA - TEL : 11 89 92
P.K. 582

Kendi Aramızda

AKİS'in bu sayısı, gölgede 35 derece ısı altında ter dökülerek hazırlandı. Bir aya yakın bir süredir devam eden 'boğucu sıcakların en fazla gazetecileri bunalttığına şüphe yoktur. Herkesin denize girdiği bir sırada haber peşinde koşmak, sonra makine başına oturup bunu değerlendirmek, dergi sayfalarına aktarmak, öyle, sanıldığı kadar kolay değildir. İşte AKİS'çiler, birkaç haftadır bu sıkıntının içindedirler. Geçen haftanın ortasında, kapak ressamımız Erkal Yaviye bu sayının kapak kompozisyonunu verdiğimde, Yavi bana aynen şöyle dedi:

"— Aman ağabey, tam kapak seçmişsiniz! Bu kapaktan başkası da yapılamazdı doğrusu.."

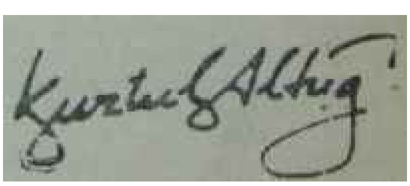
Erkal Yavinin, buram buram ter dökerek hazırladığı kapak, işte şu, elinizde tuttuğunuz kapaktır. Yazı, Ankara ekibinden Teoman Erel tarafından, Meteoroloji Genel Müdürlüğündeki çalışmalar izlenerek hazırlanmıştır. Hava raporlarını hergün radyolardan dinlediğimiz Meteorolojinin ne menem şey olduğunu "Meteoroloji" başlıklı yazıyı okuduktan sonra anlıyacaksınız. Sıcakların sebeplerini yetkili ağızlardan dinlemek, sanırım şu sıcak günlerde hayli serinletici olacaktır.

Sıcakların etkisiyle olsa gerek, Başkentte siyasi hava gündengüne yumuşamaktadır. Yüzeydeki birkaç gürültünün gerisinde, hemen bütün politika esnafı, bir an önce Parlâmentonun tatile girmesini ve denize kavuşmayı düşünmektedir. Senatodaki Af Tasarısı, A.P. Grupundaki Zam Meselesi hep bu hava içinde görüşülmüştür.

Siyasî olayların eğlenceli hikâyesini, YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızdaki "Hükümet", "Politikacılar" ve "Af" başlıklı yazılarda bulacaksınız.

Su satırların yazıldığı sırada, kulağımıza "Hükümette revizyon"a dair bir takım haberler fısıldanmış bulunuyor. Zayıf Hükümetin, önünde sonunda bir revizyona tâbi tutulacağı zaten belliydi. Ancak, acemi politikacı, fakat becerikli işadamı Demirel, işi sallantıda bırakmayı, herkese mavi boncuk dağıtarak çeşitli spekülâsyonlara zemin hazırlamayı tercih etmiştir. Bu, Demirele göre bir taktiktir. Ne zaman ki Zam Meselesiyle Grupta başlayan aleyhteki hava bir takım besleme basına da sıçramıştır, o zaman Demirel,işi tatlıya bağlamakta fayda ummuştur. "Hükümet" başlıklı yazıda, kulaklara fısıldanan haberlerin yorumu yapılmaktadır. Aslında önemli olan, Kabineye girecek olanlar değil, Demirelin yapacağı temizliktir. Başında Demirelin bulunduğu bir Kabinenin faturası, şüphesiz gene Demirel adına düzenlenecektir.

Saygılarımla

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Cilt: XXXVI Sayı: 688 6 Ağustos 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Kimin dediği olacak?

Af Kanununa karşı duyulan ilgi, bu aftan yararlanmak için bekleyenlerin dışındakiler bakımından, yeni bir şekil almış bulunuyor. AP'liler önce Mecliste, sonra Senatoda "akıllarındaki aftan usul usul bir kaç adım uzaklaşmışlardır. Şimdi tasarı tekrar Meclise dönmektedir. AP'lilerin orada nasıl dönemeçler alacakları bir merak konusudur. Muhtemel tek değişiklik, 27 Mayıszedeler ile 21 Mayısçıların aynı statüye tâbi tutulmalarıdır. Buna mukabil Ruben Asa cinsi kimselerin kanunun şümulü içine alınmaları pek beklenilmemektedir. 163/1 de aynı durumdadır.

AP'lilerdeki bu değişiklik nenin neticesidir? Bu hafta Ankarada söylenen, Cumhurbaşkanının vetosundan korkudur. Gerçi Cumhurbaşkanının vetosu hukuken fazla bir değer taşımamaktadır. Parlâmento ısrar ettiği takdirde Cumhurbaşkanı önüne getirilen metni imzalamaya mecburdur. Ancak veto, hareket olarak büyük mâna taşımaktadır ve Demirelin AP'sinin bu ortam içinde Cumhurbaşkanı Sunayla bir takışmayı göze alması son derece güçtür. Bunu önlemek için AP'liler "akıllarındaki af"ta rötuşları kabul etmektedirler ve yukardan gelen telkinlere kulak vermektedirler.

Kanun, kendisine Senatoda verilen şekliyle Meclisten geçerse, yani 27 Mayıszedelerle 21 Mayısçılar ayrı durumda mütalea edilirlerse, halen İstanbulda bulunan Çankayanın sakini nasıl davranacaktır? Bugün, bunun dışında sivri tarafı kalmamış olan metni onaylayacak mıdır, yoksa 21 Mayısçıların da affi için vaziyet alacak mıdır? Cumhurbaşkanının karan, her halde kolay olmayacaktır. Zira bu, aynı zamanda veto müessesesinin itibarıyla da ilgilidir. Cumhurbaşkanının vetosu, bir tek defa kullanılır cinsten bir silâhtır. Bu silâh fazla kullanılırsa laçka olur ve tesirini kaybeder. Halbuki Türkiye, İktidarın aldığı yön itibariyle böyle bir silaha, ilerde şiddetle muhtaç hale gelebilir. Memleketin çok hadiseye gebe olduğunu görmemek' imkânı yoktur. 27 Mayısa karşı kesin restorasyona) bir plân dahilinde, adım adım gidildiği farkedilmektedir. Yakında Celâl Bayar için "serbest bir vatandaşın seyahat hürriyeti"nden, Adnan Menderes için "ailelerin ölülerine istedikleri cenaze törenini yapma hürriyeti"nden bahsedilmesini beklemek lâzımdır. Bunlar Türkiyeyi tam karıştıracak ve bir takım kuvvetleri açıktan karşı karşıya getirecektir.

Cevdet Sunay
Gözler onda

Cumhurbaşkanı, her halde kendisini o günlere hazırlamaktadır.

Hükümet

Koltuklarda telâş

Haftanın başında Salı günü, öğleden sonra, bir haber, Bakanlıklarda ve politik çevrelerde dolaşmağa başladı: Saat 16'da bütün özel kalemlere Başbakanlıktan talimat verilmiş ve Bakanların hafta sonuna kadar Ankaradan ayrılmamaları, Başbakanlıktan gelebilecek bir haberi beklemeleri istenmişti. Kabinede beklenen değişiklik bu defa yapılacaktı. Başbakanın, Cumartesi günü yapacağını Başbakanlığın "muhtemel" kaydıyla gazete bürolarına resmen bildirdiği basın toplantısında bu değişikliğin açıklanacağı ifade ediliyordu.

Bir süre sonra da AP çevrelerinde ve Demirele yakın kimseler arasında yeni Kabinenin çatısı olarak

Sanki Menderes Konuşuyor..

Metin TOKER

Başbakan Demirel, İktidarının üzerinden henüz on ay bile geçmemiş olduğu halde, memleketin çok kuvvetini A.P.'nin karşısına almıştır. Başbakan Demirel hataya her gün devam ettiği için her gün bir yeni kuvvet A.P.'nin karşısındaki cepheye katılmaktadır. Dün gençler, aydınlar, bugün memurlar, yarın daha başkaları.. A.P.'nin buna dayanıp dayanamayacağını zaman gösterecektir. Her halde bilinen, D.P.'-nin dayanamamış olduğu ve D.P.'nin Menderes tarafından temsil edilen "Millet biziz" felsefesinin bu partiyi ve liderini kurtaramamış bulunduğudur. Bu tecrübe henüz hafızalarda pek tazeyken Başbakan Demirel şimdi tıpkı, o devrin Başbakanı Menderes gibi konuşmaktadır. Demirlin "İktidarın dediği olacaktır" sloganını temel yapan son demeci bunun taze bir örneğidir.

Süleyman Demirlin basit , mantığına bakılırsa, madem ki A.P. seçimlerde yüzde 57 oranında oy devşirmiştir, o halde bu memlekette A.P. ne isterse o olacaktır. Hattâ A.P.'nin karşısındakilerin A.P.'ye direnme, AP.'nin istediği, fakat kendilerinin istemediği tasarrufları engelleme hakları bile yotur. Böyle bir teşebbüs vatana ihanettir, millete ihanettir, demokrasiye ihanettir. Süleyman Demirel ve partisi, bu yolun yolcularının hakkından gelecektir. Bugünkü Başbakan hiddetle çıkışını yapıyor: "İyiyi kötüyü, yanlışı doğruyu tâyin edecek, kendilerini akıllı zanneden bir avuç İnsan değildir." Bu söz, bir başka ve talihsiz Başbakanın kendi Grupu mensuplarına "Bir avuç kara cüppeli mi daha iyi bilecek, yoksa siz mi?" sorusunu nasıl da hatırlatıyor.. O Başbakan sözünü "Tabii siz!" diye bağlamıştı. Bu Başbakan "Büyük türk milletidir" diye bağlıyor.

Sonra da ilâve ediyor: "İktidar ile Muhalefetin anlaşamayacağı pek çok mesele olacaktır ve İktidarın dediği olacaktır." Halbuki, İktidarın her dediği maalesef olmayacaktır. Zira Türkiye Cumhuriyeti, kuvvetlinin zayıfı ezmesini mubah gören cengel kanunuyla değil, bir Anayasayla idare edilmektedir ve Demirel bağırsa da, çağırsa da, tepinse de, yırtınsa da Anayasa değiştirilmedikçe ne Anayasanın kurduğu müesseseler ortadan kaldırılabilecektir, ne de Anayasanın sağladığı hakların kullanılmasına mâni olunabilecektir. Tabii Senatörler kalacaklardır. Kontenjan Senatörleri kalacaklardır ve bunlar Bay Demirelin arzuladığı yönde değil, kendilerince doğru bildikleri yönde hareket edeceklerdir. Muhalefete gelince, parlâmento taktiği olarak elinden ne geliyorsa onu yapmakta hep serbest olacaktır ve Bay Demirel Muhalefeti idare etmeyecektir. Yarın Cumhurbaşkanı Sunay bir kanunu veto ederse Başbakan belki, bugün Tabii Senatörlere ve Kontenjan Senatörlerine çevirdiği okları Cumhurbaşkanına da yöneltmeye kalkışacaktır ama, bu da Cumhurbaşkanına Anayasayla tanınan Veto Hakkını değiştirmeyecektir.

Bugün Türkiyede görülen manzaranın 1958-60 Türkiyesinin manzarasına şaşırtıcı bir tarzda benzediğini farketmemenin imkânı yoktur. Bir yanda "İktidarın dediği olacaktır" diye haykıran, felsefesi "Biz sandıktan çıktık" olan, üstelik tecrübesi de bulunmayan bir Başbakan ve ona tempo tutan, sayı çokluklarına güvenen, parmak kaldırmakla her şeyi yapabileceklerini sanan iktidar milletvekilleri. Diğer tarafta, bu gidiş karşısında uyarma görevlerini sonuna kadar yapmaya kararlı ve bunu serinkanlılıkla, fakat tok sesle yapan müstakil kalemler, müstakil kuvvetler. Aradaki fark, 1966 Türkiyesinde yeni bir Anayasa düzeninin mevcut bulunmasıdır. Belki de Demirdin "İkinci Cumhuriyet" terimine hiddeti buradan gelmektedir ve bu düzenin kendisini, kudretini bağlamış olmasından şikâyetçidir. Türkiye Cumhuriyeti elbette tektir ve Atatürkün kurduğu Cumhuriyettir ama, Anayasa çifttir ve bugünkü Anayasa, Atatürkün yaptığı Anayasa değildir. Her halde Süleyman Demirel kendi Atatürkçülüğünü "Biz kim oluyoruz? Atatürkün yaptığı Anayasaya dönmeliyiz" diyecek kadar ileri götürmeyecektir.

Süleyman Demirdin unuttuğu gerçek, "İktidarın dediği olacaktır" felsefesine sahip bir iktidarın muhalefetten şikâyet etmek hakkına sahip bulunmadığıdır. İktidar "Dediğim dedik" diye tutturacak, Muhalefet sadece "lebbeyk" ile mukabele edecek.. Bunu Menderes de pek arzulamıştı, o da her Allahın günü Muhalefete yıldırımlar yağdırmıştı, her kusurun sebebi diye Muhalefeti göstermişti, onu tehdit etmişti ama ektiği yağmurun getirdiği fırtına Muhalefeti değil, kendisini ve iktidarını silip süpürmüştür. "Bu seferki fırtına hepimizi silip süpürür" tesellisi İktidarın sözcülerinin pek ağızındadır. Felâketin müşterek olmasının neyi değiştireceği suali bir yana, bunun boş teselli olması, doğrusu ya daha muhtemeldir. Zira fırtınalar, daha ziyade köksüz ağaçlan önlerine takıp sürür.

Köklü çınarları değil.

isimler konuşulmağa başlandı. Demirelle yaptığı görüşmede Bilgiç, kendi adamlarını büyük ölçüde kabul ettirememiş, buna karşılık, Demirelin tâyin etmek istediği, kendisine allerjik gelen isimler için veto hakkım kullanmıştı. Böylece bir anlaşma sağlandığı ifade ediliyordu.

Kabinenin çatısı şöyle kurulacaktı: Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat ayrılacak ve yerine Turan Bilgin veya Muammer Baykam getirilecekti. Ancak, Bilgiçin Turan Bilgin için "veto" çektiği de ayrıca söyleniyordu. Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengiz çekilecek, yerine Saadettin Bilgiç tayin edilecekti. Devlet Bakanı Ali Fuat Ahşanın yerine Fethi Tevetoğlu -herhalde Tunçkanat açıklamalarının tesellisi olarak- sıhhî sebeplerle çok önceden istifasını Demirele tarihli olarak vermiş olan Maliye Bakanı İhsan Gürsanın yerine Ahmet Dallı, Ticaret Bakanı Macit Zerenin yerine İsmet Sezgin getirileceklerdi. Dallının Ticaret, Sezginin ise Maliye Bakanlığına getirilmesi de beklenebilirdi. Milli Savunma, Dışişleri ve Çalışma Bakanları yerlerini muhafaza edecek talihliler arasındaydılar. Enerji Bakanı İbrahim Derinerin durumu tehlikeliydi. Faruk Sükanın İçişlerinden Sağlık Bakanlığına alınması ihtimali de vardı. Bu takdirde İçişleri Bakanlığı Bilgiçe verilecekti. O zaman Millî Eğitime bir başkası düşünülecekti. Tarım Bakanı Bahri Dağdaş ile Ulaştırma Bakanı Seyfi Öztürk de sandalyesi sallananlar arasındaydılar.

Haber, ihtiyatla karşılandı. Ya Dermirel, ya da Bilgiç taraftarı kaynaklar, işlerine geldikçe böyle haberler imal etmekte çok sayıda sabıka kazanmışlardı. Ama Demirelin Cumartesi günü bir basın toplantısı yapması ihtimali ve bunun Başbakanlık tarafından bildirilmesi çok manidardı. Üstelik Demirel, Grup karşısında en müşkül devreyi yaşamaklaydı. Artık Gruptan alelade kanun tasarılarını bile geçirmekte güçlük çeker hale gelmişti. Bu yüzden, akla gelmiyecek çeşitlemelere girişiliyordu. Geçenlerde, AP Grupuna kredi açmak için bavul dolusu para ile gönderilen bankacılar. Demirelin artık nelere başvurmak zorunda kaldığını gösteren bir örnekti. Personel Kanunu için ayrılan 470 milyonu memurlara zam olarak dağıtmak için Meclise sevkedilen tasarı da AP Grupunda âdeta Demirele karşı bir jest olarak reddedilmişti. Bu tasarı AP'lileri kızdırmış, Demirelin muhalifleri için de bir zafer fırsatı olmuştu. Demirel artık, tâviz vermek zorunda olduğu bir noktaya dayanmıştı. Bu anda milletvekillerinin çıkarlarını da haleldar eden bir tasarı getirmekle bir yanlışlık daha yapmış olyordu.

Süleyman Demirel
Mavi boncuk kimde?

İlginç bir Grup

Bu 470 milyon "ikramiye" olarak dağıtılırsa, bundan memurlar yararlanacaklar, fakat' milletvekilleri parmaklarını yalayacaklardı. Yok, eğer "avans" olarak verilirse, o takdirde milletvekilleri de bir miktar dünyalığı cüzdana indireceklerdi. Hükümetin istediği biçimde bir "zam"ın ise özü bile edilmiyordu.

AP Grupunda, bu Salı günü bir partiiçi komisyona havale edilen iş, bu derece kritik bir işti.

Gazeteci, toplantıdan memnun ayrılan şişman AP'liye sordu:

"— Peki, ne olacak? İkramiye mi, avans mı?"

"— Tabii, avans kabul edilecek."

Gazetecinin "Nasıl?" anlamına gelen işaretine ise şişman AP'li şöyle cevap verdi:

"— Komisyonu ona göre seçtik!.."

Hükümetin önce "Personel Kanunu" şeklinde vaad konusu ettiği, sonra bir "Zam Kanunu" haline getirdiği mesele, haftanın başında Salı günü bu şekli almıştı. Bilindiği gibi Hükümet, bu zammı getirdiğinde, Grupta, muhalifleri önünde acı bir yenilgiye uğramıştı. Bunu hazmedemeyen Demirel, adamlarına bir tekrir-i müzakere önergesi hazırlattı. Ne yapıp yapacak, muhaliflerinin dümen suyuna girmeyecekti. -Zaten bugünlerde Süleyman Beyin tek amacı ve çabası budur-. Salı sabahı Grupta bu önerge ortaya çıkarıldı. Önergeye muhalifler de müsbet oy verdiler. Çünkü toplantıdan önce Hükümetin yeni bir formül ortaya atacağından söz edilmişti. Tekrir-i müzakere önergesi kabul edildikten sonra, toplantıya başkanlık eden Nizamettin Erkmen, söz almak isteyenlere söz vermedi ve maddelere geçileceğini söyledi. Bu, Demirele aleyhtar olanların kanlarım beyinlerine sıçrattı. Birisi, söylenerek Gruptan dışarı fırladı:

"— Bu ne biçim tekrir-i müzakere? Herif, müzakere bile açmadı."

Sonra çeşitli önergeler verildi. Bunlardan biri, işin komisyona havalesini istiyordu. Gruptaki hava bir zammın kabul edilmiyeceğini gösteriyordu. Personel Kanununun uygulanmasına başlandığında, kanunun kapsamına giren memurlar lehine doğacak alacak -kanun 1 Mart 1966'dan itibaren yürürlüğe gireceği için- hakkına mahsuben bir avans verilmesi fikri kuvvet kazandı. AP Grupunun kapısında dolaşan diğer partilere mensup milletvekilleri de içeriye şöyle haberler yolluyorlardı:

"— Yahu, ikramiyeyi kabul ederseniz, biz milletvekilleri para alamayız. Avansı kabul edin, avansı!.."

Bir AP milletvekili ise, -herhalde birisine benzettiği için olacak-, koridorda rastladığı AKİS muhabirine heyecanla sordu:

"— Bana bak; avans olursa, biz kaç para alırız?"

Neticede Grup, komisyon kurulması hakkındaki önergeyi kabul etti ve meseleyi Hükümete de danışarak inceledikten sonra Grupa bir teklif olarak getirmek üzere şu isimlerden kurulu bir komisyon seçildi:

Aydan Yalçın, Mesut Erez, İlhami Ertem, Turgut Toker, Kemal Yılmaz, Neşet Tanrıdağ, Sabahattin Orhon, Turgut Cebe, Şeref Kayalar... Komisyonun "avanstan yana" olanlardan teşkil edilmesine özellikle dikkat gösterilmişti.

Şimdi bu komisyon, bir haftaya kadar çalışmasını tamamlıyacak ve Grupa bir teklif getirecektir. Ama işin tatilden sonraya atılması ihtimali de mevcuttur. Eğer avans şekli kesinlik kazanırsa, memurlara, maaşlarına göre bir oran dahilinde -bu oranın yüzde 10 ile yüzde 25 arasında olacağı, düşük maaşlarda oranın yüksek tutulacağı söylenmektedir- avans verilecektir. Eğer Personel Kanunu rafa kaldırılırsa, bu avans otomatikman hibeleşecek ve kaynayıp gidecektir.

Politikacılar

Şerefli bir laçkalık

Adalet Komisyonu Başkanı İsmail Hakkı Tekinel, bir gün önce haftanın başında, Pazartesi günü- İstanbuldan uçakla apartopar Başkente döndü. Güya birkaç gün denize girecek ve affın yorgunluğunu çıkaracaktı. Fakat kendisi hakkında Parlâmentoda ileri sürülen ithamları gazetelerde okuyunca, ümidi suya düşmüştü. İthamlar karşılıksız bırakılacak cinsten değildi. Aynı zamanda avukat olan bir milletvekili, İlyas Şorisi 1 milyon lira karşılığında idamdan kurtarmış, ayrıca Af Tasarısına, Komisyonda Ruhen Asanın affını sağlıyacak bir değişikliği, Ruben Asanın gizli avukatı olarak koydurtmuştu. Rivayetlere göre bu, İsmail Hakkı Tekineldi.

Tekinel bu durum karşısında, Salı sabahı, Komisyon odasında bir basın toplantısı yaptı. Bu basın toplantısından çıkan bir gazeteci şöyle diyordu:

"— Son yılların en ilgi çekici basın toplantılarından -biri!"

Tekinel basın toplantısına, Af Tasarısının Komisyondaki müzakerelerine katılan Hükümet temsilcilerini de davet etmiş, dosyaları ve teypleri hazırlatmıştı. Önce ilk iddiayı cevaplandırdı. Şorisin idamdan kurtarılması işi, bütün idamlıkların müebbede çevrilmesi için Turhan Dilligil, Yiğit Köker ve Turgut Cebenin imzalarıyla verilen bir önergenin AP Grupunda kabulü ile olmuştu. Yani bununla Tekinelin ilgisi yoktu.

Tekinel, sıra ikinci iddiaya, yani Ruben Asayı kendisinin kurtardığı yolundaki iddiaya geldiğinde, önce muğlâk konuştu, açık bir şey söylemedi. Ama, burunları derhal koku alan gazeteciler üsteleyince,

"— Size teypi dinleteyim" dedi.

Gazeteciler, saatlerce teyp başında beklemek istemediklerini söyleyerek itiraz ettiler. Bunun üzerine, AP taraftarı ve Tekinelin ahbabı bir gazeteci, meslekdaşlarının kulaklarına şunu fısıldadı:

"— Açıklayacak ama, bunu bizzat yapmayı politik bulmuyor. Teypin gerekli kısmında gerekli açıklama var!"

Biraz sonra teyp sonuna kadar açılmış ve masanın üzerine konulmuştu. Gazeteciler nefeslerini tutarak dinliyorlardı: Ruben Asayı kimin önerge vererek himaye etmeye yeltendiğini öğreneceklerdi. Nitekim çok sürmedi, görüşmelerin en ilgi çekici kısmı teypten odaya yayıldı ve öğrenildi ki, döviz kaçakçılarının affı için önerge veren milletvekillerinden biri Abdurrahman Şeref Laçtır! Diğer önergeyi ise AP'den Cevad Odyakmaz, Mazhar Arıkan ve Atıf ,Hacıpaşaoğlu müştereken vermişlerdir.

Teypten dinlenen müzakerelerden bir gerçek daha çıktı: Komisyon Başkanı Tekinel, vergi kaçakçılarının affı için değil, tam tersine, bu affın çıkmaması için çaba göstermiş, Komisyonun kararı affa doğru ağırlık kazanınca, bu defa affı kısıtlamak için uğraşmıştı. Bu ilginç basın toplantısıyla bir AP'li temize çıkmış, dört AP'li ise nöbeti ondan devralmış oluyordu.

Muhtemel olmayan "istifa"

"Basın toplantısından çıkan bir gazeteci:

"— Yahu, Abdurrahman Şeref Laç, AP'ye gireceği günlerde, MP'lilerin ithamı üzerine kürsüye çıkmış, böyle bir önerge vermediğini söylemişti..." dedi.

Derhal o resmî zabıt temin edildi. Zabta göre Laç, kendisini itham eden MP milletvekiline kürsüden şu cevabı vermişti:

"— Ben döviz kaçakçılarının ne affını mutazammın bir takrir verdim ve ne de bunun üzerinde durdum. Hükümet tasarısında yer al-

Kulağa Küpe

Hain kurttan kim korkar ?

Komünist Romanyanın Başbakanı geldi, A.P. İktidarı tarafından ağırlandı, arada kültür anlaşmaları imzalandı.

Bugünlerde Komünist Bulgaristanın Dışişleri Bakanı geliyor. A.P. İktidarı onu ağırlayacak, onunla görüşmeler yapacak.

A.P. İktidarı Komünist Arnavutlukla dostluk ve kültür anlaşmaları imzaladı.

A.P.li Meclis Başkanı Ferruh Bozbeylinin başkanlığındaki bir Parlâmento Heyeti halen Rusyada gezmekte. A.P.'li Başkan Sibiryada "soğuk bildiği bölgelerde gördüğü sıcak kabulü" övüyor.

Sonra, İsmet Paşa Madam Gromikonun elini öptü diye C.H.P. komünist, A.P. antiko--ünist!

İsmail Hakkı Tekinel

"Ben susarım, teyp konuşur"

mış, 7. maddenin C fıkrasında Komisyonda aynı şekilde ufak bir tâdil ile çıkmıştır. Eğer benim bu döviz kaçakçılığını himaye eder mahiyette bir takririm varsa çıkarsınlar. Yine çok üzülerek söylüyorum, müfteri mevkiinde kalan bu arkadaşımıza acıyorum, âlet olmuştur. Eğer ben avukat olarak bir tek döviz kaçakçısının dâvası benim avukat olarak mevcutsa avukatlıktan istifa edeceğim..."

Laç, bu "heyecanlı ve fazilet örneği" konuşmasında, ithamlar ispatlanabilirse milletvekilliğinden de istifa edeceğini söylemiş ve MP'lilerin kendisini ithamına cevap olarak, MP'den "parti sola kaydırılmak istendiği için istifa ettiğini" söylemiş ve AP'lilerin alkışları arasında yerine oturmuştu.

Tekinelin basın toplantısı yaptığı gün zabtı temin eden gazeteci, bir saat sonra tozlu bir gazete koleksiyonunu inceliyordu. 3 Mayısla 13 Haziran 1934 tarihleri arasında beş sayı çıkan Yeni 'Savaş adlı bu haftalık dergideki makaleler pek şiddetliydi ve oldukça da sola kaçıyordu. Meselâ bu makalelerden "Emperyalizm neye derler?" adını taşıyanında şöyle cümleler vardı: "Gazi Türkiyesi, emperyalizme karşı mücadele eden milletlerin ön safında yer alıyor. . . . Emperyalizm, çürüyen ve kokan, tufeyli bir sermayedarlıktır. Bazı sermayedarlar inhisardan kazandıkları muazzam temettülerle bir kısım işçi tabakasını çürütürler ve uzlaştırıcı amele aristokrasisi doğar.." Bu dergide, "Kemalizm hitlerizmden bin kat kuvvetlidir" başlığını taşıyan makaleler de yer alıyor, bazı ekonomik tenkitlerde, devletçiliği zayıflattıkları ileri sürüterek, istihlâk kooperatifleri bile kötüleniyordu. Bu derginin imtiyaz sahibi ve umumi neşriyat müdürü olarak görünen ve bazı makalelere de "A. Ş." diye imza atan isim ise şuydu: Abdurrahman Şeref!..

Bunu okuyan gazeteci, arkadaşına, AP'nin müfrit sağcı milletvekili Abdurrahman Şeref Laçın Meclisteki konuşmasından bir pasajı okumayı da ihmal etmedi. Laç şöyle diyordu:

"Buna ispat ederlerse şerefsiz yaşamayı şimdiden vaadediyorum. iftira etmek kolaydır ama, iftira sabit olunca müfterilerin yatakların içine sokulup, insanların karşısına çıkmamaları lâzımdır..."

Af

Zafer veya hiç

AP milletvekili, yanındaki gazetecilere durmadan, "Gördünüz mü, Muhalefeti nasıl faka bastırdık!" diyor ve alınan sonucu AP'nin bir zaferi olarak göstermek için çabalıyordu. Aynı anlarda Demirel, Senato salonunda, suratı asık Bakanlarının arasında, memnun ve mütebessim görünmek için çeşitli masklar deniyor, kürsüdeki Ziya Termen ise "İktidar tarafından çıkarılmış olan bu al.." diye başlayan veya biten cümlelerle dolu bir konuşmayı uzatıp duruyordu.

Başta Demirel olmak üzere, AP'-ilerin bir zafer olarak göstermeğe çabaladıkları sonuç, Af Tasarısının Senatoda kabul edilmesiydi. İşte azmetmişler, inat etmişler ve dediklerini yapmışlardı. Yalnız bir ufacık nokta vardı ki, boğaza kaçan Kılçık gibi AP'lileri rahatsız etmekteydi : Af Tasarısı Senatoda tâdile uğramış, Ruben Asa af dışına çıkarılmış, önce AP Grupunda, sonra Mecliste 21 Mayısçıların affı için tesbit edilmiş olan ve İktidarın inatla korumağa çalıştığı sınır genişletilmişti. İşin tuhafı, bu değişiklikleri Muhalefet değil, Meclis metninin virgülünü dahi değiştirmiyeceklerini söyleyen AP'li senatörler yapmışlardı! Şimdi tasarı, Senatoda değişikliğe uğradığı için, tekrar görüşülmek üzere Meclise iade edilecekti. İşte "zafer" buydu. Üstelik bu zafer, Muhalefetin katılmadığı bir oturumda, sadece AP'lilerin oylarıyla kazanılmıştı. Bir CHP'li:

"— Yahu, İktidarın bu zaferi ne güzel zafer!.. Hem onları sevindirdi, hem de bizim istediğimiz oldu!" dedi.

İktidar bu büyük başarıyı, haftanın başında Pazartesi gecesi elde etti. O günün sabahı böyle bir sonuç hiç umulmuyordu. AP'liler, erken saatlerden itibaren, iki-üç gündür sürdürdükleri faaliyetin tekrarına girişmişlerdi. Ruben Asa ile Yassıada sanıklarını affeden, buna karşılık, 21 Mayısçılara sırt çeviren adaletsiz bir tasarıyı çıkarmamaya kararlı Muhalefetin engellemelerine karşı, görüşmeleri başlatacak çoğunluğu sağlamaya uğraşıyorlardı. Bunun için, toplantının açılışında 93 senatörün hazır bulunması gerekmekteydi. Bunu sağlamak ise çok güçtü. Çünkü iki AP senatörü, Türk Parlâmento Heyetiyle Rusyada gezide bulunmaktaydı. Bir senatör hasta, Nevzat Özerdemli adındaki İzmir senatörü ise İzmirdeydi. Bu yüzden, geçen Cuma gününden beri yapılan ona yakın toplanma teşebbüsü, yoklama sonunda çoğunlu-

21 Mayısçıların affı için yapılan gösteri
Eski çamlar bardak olunca..

Smokinsizler

Çetin Altan

Romanya Başbakanı Ankaraya geldi ya... Romanya Büyük Elçisi, bu münasebetle Ankara Palasın bahçesinde bir davet yaptı. Bir resepsiyon. Davetiyelerin altına, özellikle yazılmıştı: "Kıyafet: Smokin".

Nitekim herkes smokinliydi. Mevtim yaz ve hava sıcak olduğu için çok kimse beyaz smokin giymişti. Komünist Romanyanın Başbakanı, Dışişleri Bakanı, Büyük Elçisi bunların arasındaydı. Başka komünist ülkelerin temsilcileri de, tabii, hep smokinliydiler.

Smokinsiz sadece iki kişi vardı: Bizim, T.İ.P.'in Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar ile onun yâr-i vefakârı Çetin Altan. Onlar bu burjuva âdetine uymamışlar ve sokak kıyafetiyle gelmişlerdi. Kriptoların yeni sevgilisi Serdengeçti davetli bulunsaydı, o kravat da takmaz ve T.İ.P.'lileri de geride bırakırdı.

Komünist Romanyanın Başbakanı beyaz smokinli, bizimkiler smokini boykot ediyorlar..

Ama, ooo!. Tabii, canım. Bu

Mehmet Ali Aybar

Romanya, deviasyonist.. Bizimkiler, su katılmamış.

ğun olmadığının anlaşılmasıyla boşa çıkıyordu.

Kararlı karnavalcılar

Fakat artık Demirelin sabrı tükenmişti. Bu, "milli irade" ile alay edilmesinden başka bir şey değildi. Sandıktan çıkmış bir partinin koskoca Genel Başkanı olarak, daha fazlasına tahammülü yoktu. AP Senato Grupunda kararını şöyle açıkladı:

"— İktidara ortak tanımıyorum! Her ne pahasına olursa olsun, bu Af Kanununu aynen çıkaracağız. Muhalefetle hiç bir pazarlığa girmiyeceğim. Tasarı yalnız AP'li senatörlerin oylarıyla kanunlaşacaktır.."

AP'liler, Genel Başkanlarım yalancı çıkarmamak için derhal faaliyete geçtiler. Ne yapıp yapıp, Senatoda çoğunluğu sâğlıyacaklar ve affı o gün kanunlaştırıp işi bitireceklerdi. İzmire telgraf çekip Nevzat Özerdemliyi ilk uçakla Ankaraya çağırdılar. Fakat Özerdemlinin gelmesi yetmiyordu. Daha birkaç senatöre ihtiyaç vardı. Rusyadaki iki AP'li senatörün gelemiyeceği ise belliydi. Demirelin yalancı çıkmaması için tek çare, diğer partilerden senatör transfer etmekti. İşe, daha önce AP'ye transfer müracaati kabul edilmeyen, AP'den CHP'ye transfer, şimdi de yine AP'ye yamanmak için fırsat kollayan Emin Açara "Buyur!" demekle başladılar. Emin Açar, sevincinden zıplayarak dâveti kabul etti. Sonra Enis Kansuya çengel atıldı. İktidar nimetlerini ellerinde tutan AP'liler için Kansuyu ikna etmek zor olmadı. Enis Kansu, Muhalefetin obstrüksiyonuna katılmaktan vazgeçtiğini bir demeçle açıkladı, "ekonomik sebepler"den de bahsetti ve "AP'ye girdiniz mi?" sorusuna:

"— Önce vatan," önce memleket içinde sulh-u sükûn, önce demokrasinin yaşaması... Bunları sağlıyacak tarafla beraberim" diye cevap verdi ve yoklamada AP sıralarında oturdu.

Yapılan transferler yine de maksadı karşılamıyordu. Bu sefer Ordu CHP senatörü Eşref Ayhan hedef seçildi. Onun zaafı biliniyordu. Eski bir kaymakam olan Ayhanın hayatta en büyük amacı, "vali olmaktı. Daha önce CHP'den bunu istemiş, fakat elde edememişti. Bunu öğrenen AP'liler, gittiler, Ayhana, "vali olmak isteyip istemediğini" sordular. Pazartesi sabahı 10'da yapılan yoklamaya girenler arasında Eşref Ayhan da vardı!

Fakat çoğunluk yine de sağlanamadı. İzmirden çağrılan Nevzat Özerdemli gelmemişti. Yoklama sonucu 92'de kalmıştı. Bunun üzerine, Emin Açarın tavsiyesiyle, CHP'ye AP'den gelmiş olan İzmir senatörü İzzet Birand transfer edilmek istendi, ama AP'liler bu defa. başarı kazanamadılar. Biranda iki defa koridorda rampa ettiler, fakat ondan red cevabı aldılar. Bu sefer, takviye çağırdılar. Takviye Saadettin Bilgiçti. Bilgiç geldi, Birand ile uzun uzun dolaştı, fakat yine sonuç alınamadı.

Emin Açarın AP'li senatörlere anlattığına göre, Birandın direnmesine "dolmuştaki hadise" sebep olmuştu. Hadise şuydu: Emin Açar, AP'ye transfer için ikna etme

ğe çalıştığı İzzet Birand ile beraber dolmuşla Meclise gelirken, halen CHP milletvekili olan eski bir MBK'cıya rastlamış ve sıkmak için elini uzatmıştı. Fakat muhatabı, Açarın elini sıkmayı reddetmiş ve şöyle demişti:

"— Siyasi fahişelerin elini sıkmam!"

Olay, Birandı etkilemişti. Ama, Emin Açar bunu o kadar rahat bir tavırla anlatıyordu ki..

Bütün bunlar, koridorlarda herkesin gözü önünde, bir komedi havası içinde cereyan ediyordu. Koridorlar ayrıca, transferler dışındaki faaliyetlerle de renkleniyordu. Nurcuların "Bekir Berk Mübarek" diye adlandırdıkları nurcu avukat da aynı anlarda Meclis koridorlarında AP'li milletvekilleriyle fiskos ediyor ve 163/1'in de affa sokulmasını istiyordu. Bir haftadır Meclise postu sermiş olan ve bu süre içinde bazı AP'li milletvekilleriyle birlikte Meclis mescidim biç boş bırakmıyan Bekir Berk Mübarek, koridorların tek renkli misafiri değildi. Menderesin avukatı Orhan Cemal Fersoy da, yanında "Mahdum Menderes" olduğu halde, Bakanlarla kolkola dolaşıyor ve "Eyüpsultana defnedilecek mübarek kemikler"den söz ediyordu.

İştah kaçıran haberler

Meclisin kabul ettiği metni, "virgülünü bile değiştirmeden", bir günde kanunlaştırmak için yürütülen bu faaliyet devam ederken, bir haber AP'lilerin neşesini biraz kaçırdı. Demirelin Anadolu Ajansına verdiği kabadayıca demeci öğrenen Milli Birlik Grupundan *bir* senatör, şu cevabi demeci vermişti: "Başbakan ve takımı, 27 Mayısa karşı meydan muharebesi açmış bulunuyor. Muharebeyi kabul ediyoruz. Sonucu, yaşayanlar görecektir!"

Bu arada, Dışişleri Bakanı Çağlayangil başka bir haberi Başbakana iletti. Haberin kaynağı, Madahoğlu ile bazı kontenjan senatörleri idi. Bu habere göre, AP'lilerin, "21 Mayısçıların affına Tural gibi o da şiddetle karşı" diye bahsettikleri Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Pazartesi sabahı, yakınlarına, 21 Mayısçıların affına karşı olmadığını söylemiş ve af malûm şekliyle kanunlaşırsa, veto mekanizmasının işleyebileceğini ima etmişti. Mahkûm Harbiyelilerin açlık grevlerine hiç kulak asmayan, affa karşı beliren ve sokağa inen tepkileri görmezlikten gelen, Meclisin önüne kadar yürüyüp, siyah çelenk bırakan gençleri tevkif ettiren İktidar, bu defaki haber karşısında hiç de kayıtsız kalamadı. Öğleye doğru Meclise gelen Demirelin çehresi son derecede sıkıntılı bir manzara arzediyordu. Derhal Başbakanlık odasına giden Demirel hemen AP Senato Grup Başkanı Fethi Tevetoğlu ile ikisi de senatör olan İmar-İskân ve Dışişleri Bakanlarını çağırttı. Bu ekip, Demirelle, yarım saat süren bir toplantı yaptı. Odadan Demirelle birlikte çıktılar. Başbakan, gazetecilerin sorularına cevap vermedi.

AP'liler hâlâ çoğunluk peşindeydiler ve Çankayadan gelen haberi duymamışlardı! Senatör Orhan Akça durmadan İzmire telefon ediyor, İzmirden gelen uçaklara telsiz haberleri gönderiyor ve senatör Ney-

Nasıl çamur atıyorlar!.

Adviye Fenik Kapak Çarşıya pek yalan bir gazetede çalışırmış. Arada sırada gider, orada dolaşırmış. Sandal Bedestenine de uğrarmış.

Geçenlerde gene uğramış. Bakmış, bir kaç tane büyük, gümüş resim çerçevesi satılıyor. Bir tanesini eline almış. Aaa!. Altında bir marka: "C.B." Adviye Fenik markayı hemen tanımış. Meğer bu "C.B." Celâl Bayarın markası değil miymiş? Adviye Fenik markalı eski Cumhurbaşkanının yakınlarından olduğu için pek heyecanlanmış. "C.B." markalı çerçeveye de ötekiler gibi 300 lira fiyat konduğunu görünce satış günü Sandal Bedestenine koşmuş, artırmaya katılmış. Artırma 240 liradan açılmış. Adviye Fenik 245 lira vermiş. Çerçeve onun üzerinde kalmış. Kapmış, evine götürmüş. Salonunun en mutena köşesine "resimli olarak" koymuş.

Adviye Fenik bu hususu bilhassa belirtiyor, her halde kendi çerçevesi Suzan Sözenin "boş kalan çerçeve"siyle karışmasın diye..

Buraya kadar mükemmel,değil mi? Şimdi, Adviye Feniğin işi nereye bağladığına bakın.

Efendim, bu çerçeve mezada Celâl Bayarın evinden çıkarılmamış. O halde, nereden gelmiş? Nereden gelecek.. 27 Mayısta İhtilâl oldu ya.. İhtilâlciler Çankaya Köşküne girdiler ya.. Demek ki bunların biri çerçeveyi Köşkten yürütmüş, şimdi de -aradan altı yıl geçtikten sonra!- götürüp mezada vermiş. İşte, 27 Mayıs İhtilâlcisi budur. Bir takım yağmacılar devleti ele geçirmekle kalmamışlar, Milli İradeyle Çankayaya gelen markalı Cumhurbaşkanını Çankayadan tankla götürmekle yetinmemişler, bir de, Köşkün gümüşlerini aşırmışlar!

Bu çeşit propagandalar, dar zamanlarda kapı kapı dolaşılarak fısıltı halinde, geniş zamanlarda açıktan çok yapılmamış olsaydı insanın içinden Adviye Feniğin suratına tükürmek gelebilirdi ama, o kadar tükürük nerede?

Adviye Fenik bilmez mi ki bu çerçeve mezada, Celâl Bayar içine kendi resmini koyup bir de imza basarak kime verdiyse onun tarafından gönderilmiştir? Bu adam kimse, ya şimdi bir ihtiyaç hissetmiştir, ya da, doğrusu "C.B."nin hatırasının pek öyle "tarihi hatıra" sayılmayacağını düşünmüştür ve çerçeveyi Sandal Bedesteninde okutmayı, parasını da bir güzel yemeği tercih etmiştir. Üstelik Adviye Fenik, satış kâğıdının üzerinde sahip olarak hangi ismin bulunduğunu gördüğünü yazısında itiraf ediyor. Ama bu, "hiç bilmediği bir isim" imiş.

Markalı Cumhurbaşkanı kime çerçeveli resim vereceğini Adviye Feniğe mi danışırmış, ne?.

zat Özerdemlinin yola çıkıp çıkmadığını soruyordu. Bu çabalar nihayet sonuç verdi ve akşam üzerine doğru İzmirden Ankaraya gelen yabancı bir uçak, Esenboğaya çıplak kafalı ve bıyıklı bir yolcu bıraktı. Bu, Özerdemli idi. Özerdemli Parlâmentoya geldiğinde, AP'liler neredeyse sevinçlerinden takla atacaklardı.

Isıramadığın eli öp

Bu sırada AP Genel İdare Kurulu, Meclis binasında olağanüstü bir toplantıya başlamıştı. Toplantıdan, çok AP'linin haberi yoktu. Herhalde bu yüzden olacak, saat 18.35'te yapılan son toplantı denemesinde çoğunluk sağlandığında çok sevindiler. Oturumun başında AP'lilerin yaptıkları, Senato Komisyonunun Meclis metni üzerinde yaptığı değişiklikleri ortadan kaldırıp, yeniden Meclis metnini yaratmaktan ibaretti. Bu iş, son derece süratle yürüyordu. Amaç belliydi: Bir-iki saat içinde Meclis metni yeniden meydana getirilecek ve Muhalefetin yokluğundan yararlanılarak, kanunlaştırılacaktı. Bu yüzden AP'liler söz bile almıyorlardı. Senato belki de, o güne kadarki en tuhaf toplantısını yapmaktaydı. Bu safhada senatörlerin Meclis metnine sâdık tutumları, sadece iki defa; biraz aksadı. Birincisinde, aşırı muhafazakarlardan Ömer Lûtfi Bozcan, af dışı bırakılan, lâikliğin ihlâli ile ilgili 163/1'in affa dahil edilmesi için bir önerge verdi. Bu önergenin kulisini bir haftadır yürüten Bekir Berk Mübarek, bu sırada, Bozcalının arkasına düşen kordiplomatik locasında kasılıyordu. Fakat önerge reddedildi.

İkinci aksama, Öztürkçinenin söz istemesiydi. Onu da arkadaşları azarlıyarak susturdular. Fakat saat 19.30'a doğru hava değişiverdi. AP Genel İdare Kurulundan Senato salonuna Çağlayangil ve Tevetoğlu tarafından getirilen bir haber her şeyi tersine çevirdi. Az sonra tasan, plânların tam tersine, Muhalefetin istediği yönde değiştiriliyordu. Hem de AP'lilerin oylarıyla!. Önce, Ruben Asanın cezalarını affin dışına çıkaran Komisyon metni onaylandı. Böylece, Meclisin kabul ettiği metinde değişiklik,yapılmış oİtiyordu. Bursa AP senatörü Cahit Ortacın Ruben Asama cezalarını affa dahil etmek için yaptığı kurnazca ve üstü kapalı bir teklif de bu arada reddedildi. Sonra, 21 Mayısçıların cezalarını daha da indiren bir teklifi bizzat AP Senato Grup Başkanı Tevetoğlu yaptı. Bu, tam bir sürprizdi. Hattâ AP Adana senatörü Mehmet Ünaldı ayağa kalkarak bağırdı:

"— Bu önerge Grup adına verilemez, Grupun bu yolda bir kararı yok!"

Neticede, AP'liler hiç konuşmadan -konuşsalar ne söyliyeceklerdi ki?- cezaları Mecliste 20 yıla indirilmiş olan 21 Mayısçı müebbet rnalıkümların cezalarını 15 yıla indiren bir önergeyi kabul ettiler. Buna göre, meşruten tahliyeden de yararlanacak olan.21 Mayısçılar 6-7 yıl sonra hapisten çıkacaklardı. CHP'li Selâhattin Hakkı Esatoğlu, bir arkadaşına, bu durumu şöyle çiziyordu:

"— İnönü bu Demirele söylemişti; Seçim Kanunu ile Affi bizimle anlaşmadan getirme, diye. Demirel dinlemedi. Seçim Kanununu getirdi, hezimete uğradı. Af Kanununu

Bir AP'li ise, Senatodaki görüşmelerden sonra AKİS muhabirine:

"— Bu değişiklik yapıldı ya, Mecliste 21 Mayısçılar da tamamen affedilir" dedi.

"— Peki, niçin şimdi tamamen affetmediniz?" sorusuna ise şu ilginç cevabı verdi:

"— Elimizde Muhalefetle pazarlık edecek bir şey bulunsun. Muhalefeti Yassıada mahkûmlarının affına razı edersek, 21 Mayısçıların tamamının affına da biz razı oluruz, olur biter. Biz de politika yapıyoruz..."

Aynı milletvekili, kendisine Demirelin 21 Mayısçılar konusundaki inatçı tutumu ve memleket gerçeklerinin buna elvermediğini ifade ettiği hatırlatılınca:

"— Memleket gerçekleri şimdi değişti" dedi.

Meteoroloji

Bugün hava güzel olacak

(Kapaktaki durum)

Binanın üst katındaki radyoteleteyp cihazlarından biri şu ra-

Meteoroloji Genel Müdürlüğü
Sessiz ve derinden

kamları zaptetti: 34519 41406 97030 09326 42600 18206.

Gazeteci sordu:

"— Bunun anlamı nedir?"

Meteoroloji Genel Müdür Yardımcısı Necdet Yeşilovalı, rakamlara bir göz attı, sonra şöyle dedi:

"— Rusyanın 34. bölgesindeki 519 numaralı Doneck istasyonunda, ki bu Kırım üzerine düşmektedir, gök sekizde dört kapalı, rüzgâr güneydoğudan 6 deniz mili süratle esmekte, sıcaklık 26 derece, görüş 10 kilometredir..."

Moskovadaki meteoroloji yayınına yöneltilmiş olan alıcının yanından ayrılarak başka bir cihaza yaklaşan gazeteci bu defa, şu rakamların anlamını sordu: 42840 72309 97022 99729 71400 25952. Bu rakamların anlamı ise şöyleydi: O saatlerde Hindistanı Surat şehrinde sıcaklık 29 derece, gök sekizde yedi kapalı, rüzgâr güneybatıdan 9 deniz milli hızla esmektedir. Bu rakamlar, dünyadaki bütün meteoroloji uzmanlarının, tercümana ihtiyaç göstermeyen ortak dilleriydi. Hintli uzman, kendi şerindeki hava şartlarını bu rakamlarla ifade ederse, türk uzman bunun anlamım hemen çıkarabiliyordu.

Olay, haftanın başındaki Pazar günü, Keçiörendeki Meteoroloji Genel Müdürlüğü binasında geçti. O anda gazeteci isteseydi, kuzey yarımküresindeki herhangi bir noktadaki hava şartlarını öğrenebilirdi. O anda İzlandanın 3500 metre üstündeki hava şartlarını, deniz seviyesindeki şartlardan ayrı olarak öğrenmek de mümkündü. Kuzey yarımküresindeki 600 ile 800 noktanın hava şartları, Keçiörendeki bu binada günde dört defa ayrı ayrı öğreniliyordu. Buna, Türkiyenin 994 merkezinde yapılan tespitlerin merkezde toplanmasını da eklemek lâzımdı.

Bunlardan başka, yine günde birkaç defa amerikanların, rusların, alınanların, ingilizlerin ve fransızların kendi kanaat ve bilgilerine göre çizdikleri kuzey yarımküresine ait meteoroloji haritaları Keçiörendeki merkezde radyofoto alıcıları vasıtasiyle tespit ediliyor ve tahlil edilmek üzere, tahmin merkezi olan odadaki duvarlara asılıyordu. Meselâ 3 Ağustos günü Mudurnuda havanın nasıl olacağını sıhhatli şekilde tahmin, Hint Okyanusundaki veya İskandinavyadaki bir siklonu izlemekle mümkün olabiliyordu. Birbirleriyle siyasi çekişmeleri olan devletler arasındaki bu sıkı işbirliği, bu binlerce, onbinlerce rakamdan meydana gelen bilgiler, bunların elde edilmesi için yapılan yüzbinlerce işlem, çalışan yüzlerce hesap makinesi, binlerce beyin, aynı gün atmosferde balonlara iliştirilmiş olarak yükselen binlerde radyosonda cihazı, durmadan dönen rüzgâr fırıldakları, radarlar, radyo alıcıları, radyo vericileri, harcanan astronomik miktarda paralar... Bütün bunlar, neticede bir pratik tahmin şekline giriyor, bir ev hanımının o gün çamaşır yıkayıp yıkamama kararı almasını, Paris ile Karaşi arasında uçan bir dev yolcu uçağının 3500 veya 4000 metreden uçma kararı vermesini etkiliyor, Seyhandaki çiftçinin, Sverdlovsktaki balıkçının, Vembley'de maça çıkacak takımın antrenörünün alacağı kararların doğru veya yanlış olmasıyla sonuçlanıyordu. Tahmindeki yanlışlık, ev hanımının çamaşırlarının kurumamasına, yolcu uçağının bir tepeye çarpmasına, Seyhandaki turfanda sebzenin donmasına, Sverdlovsktaki balıkçının fırtınaya kapılıp boğulmasına, yanlış taktik alan futbol takımının yenilmesine rahatça sebep olabilir veya radyonun verdiği güzel hava haberine inanan bir aile, çıktığı piknikten sucuk gibi ıslanmış olarak dönebilirdi. İşte bütün mücadele, sağlanan bütün teknik imkânlar, bu yanlışlığın olmaması içindi.

Ya şu sıcaklar?

Aslında gazeteci, Meteoroloji Genel Müdürlüğüne, son günlerde memleketi kasıp kavuran sıcakla-

Meteorolojide kullanılan ölçme ve kayıt âletleri

Gökyüzünden haber var

nın sebebini ve Önümüzdeki günlerde durumun nasıl gelişeceğini Öğrenmek için gitmişti. Bunun için uzun uzun uğraşacağını sanmıyordu. Nihayet, uzmanlar basarlardı bir makinenin düğmesine ve ibre, önümüzdeki günlerde durumun ne olacağını gösteriverirdi! Ne vardı bunda? Fakat işin bu kadar basit olmadığı az sonra anlaşıldı. Uzmanlar önce. tahminlerin nasıl yapıldığını ve meteorolojik konulara hangi açıdan bakıldığını anlattılar. Sıcakların izahı en son yapıldı. Uzmanlar, verecekleri pratik bilginin iyi değerlendirilmesi için, bu bilginin nasıl elde edildiğinin bilinmesini zorunlu görüyorlardı.

Konuşma sıcaklara intikal ettiğinde, uzmanlar, gazeteleri ve halkı saran heyecanlı tepkiyi paylaşmadılar. Hattâ bu konuda ihtiyat gösterdiler. Bu seneki sıcakların anormal olduğu kesin bir gerçek miydi? Uzun vadeli tahmin uzmanı, bu sorunun cevabı için rakamlara gömüldü. Sonra, Türkiyenin genel durumu için fikir verebilecek tipik bazı illerdeki kesin durumu rakamlarla ortaya koydu: Meselâ Zonguldakta, 1966 Temuzunda en yüksek sıcaklık gölgede 31 derece santigrat olarak tespit edilmişti. Urfada da temmuz aylarında tespit edilen en yüksek ısısı, ayın 13'ünde 42 derece Meteorolojinin bütün ısı rakamları "gölgede"dir- idi. Temmuz aylarında bu ilde tesbit edilen en düşük ısı ise 1949'da 11.2 dereceydi. Önceki yılların ortalamasına göre bu ilde Temmuz aylarında ortalama sıcaklık 22.7 dereceydi. 1966 Temmuzunun ortalaması ise 28 dereceyi bulmuştu. Demek ki bu ilde rekora erişilmemekle beraber, Temmuz ayı, ortalamanın üzerinde sıcak geçmişti.

Göztepede yapılan tesbitlere göre, İstanbulun durumu ise şöyleydi: Yıllara göre Temmuz ayı sıcaklık rekoru 1943'te 39.2, düşük sıcaklık rekoru ise 1949'da 10.2 dereceydi. Bu, güneşte 65-70 derece demek ısı 23.4 derece olmuştu. Göztepedeki termometrelerin 1966 Temmuzunda gösterdikleri en yüksek ısı, 38 dereceydi. Demek ki İstanbulda, rekor olmamakla beraber, Temmuz ayında sıcaklık normalin üzerinde geçmişti. Ankarada 1966 Temmuzunda tesbit edilen en yüksek ısı 36 dereceydi ve ayın 24'üne rastlıyordu Bu, 1957'de 38 derece olarak tesbit edilen Temmuz ayları rekorundan iki derece düşüktü. Ama Temmuz aylarının en düşük ısısı olarak 1958'de tesbit edilen 4.5 dereceden de hayli yüksekti. Yani Ankarada da sıcaklar normalin üzerinde, fakat rekor değildi. Urfanın Temmuz rekoru 1940'da 46.1 dereceydi. En düşük ısı 1949'da -Temmuz ayında 15 derece olarak bulunmuştu. Bu yıl Temmuzun en yüksek sıcaklık, 1945'de 39.5 derece olarak tesbit edilmişti. Ayni ilde, havalar sıcak gidiyordu. Temmuz rekoru 42 derece olan İzmirde ise bu yıl 39 dereceden fazlası görülmemişti. İzmir kendi iklimine göre fazla sıcak bir Temmuz geçirmemişti. Bu yıl Temmuz ayında Türkiyede tesbit edilen en yüksek ısı ise Ceylanpınarda gölgede 44 dereceydi. Bu yıl Temmuz ayında ortalama ti!

Bütün bu rakamları sıralayan uzman, "Yani bu yıl havalar normalden sıcak değil mi?" sorusuna:

"— Eh, öyle sayılabilir" diye cevap verdi.

Sonra yine grafiklerle bölgelerdeki durumu izah etti.

Sebep ne?

Uzman, sıcakların sebebi hakkındaki soruya ise tamamen teknik bir dil kullanarak şu cevabı verdi:

"—Atmosferin hemen hemen bütün katlarında, Atlantikten tâ İskandinavya yarımadasını yalıyarak Orta Avrupa ve Kuzey Urallara kadar sokulan Azor antisiklonu, mevcut ve normal kuvvetinin üzerinde bir kuvvet kazanarak, yağışlara ve neticede serinliğe sebep olacak siklonların hareket yönlerini değiştirdi ve Kuzey Kutbuna doğru itti

Bu arada, memleketimiz genel olarak Basra körfezi termal alcak basıncının teshindedir. Bu bakımdan bütün yurtta normal veya yer yer normalin biraz üzerinde hava sıcaklıklarına rastlanacağı istidlal edilmiştir."

Uzmanın verdiği bilgiye göre Türkiye ve civarında yaz ayları sıcak geçtiği yıllar, Azor antisiklonu daima böyle olağanüstü kuvvet kazanmış ve kuzeye doğru çıkmıştır Bu yıl da aynı şey olmaktadır. Önümüzdeki günlerde Karadeniz ve Meteoroloji Genel Müdür Yardımcılara rastlanacak ve buralarda ısı biraz düşecektir. Diğer bölgelerde, ise Basra sıcak siklonu tesirini devam ettireceğinden, sıcaklık pek azalmıyacak, hattâ bazı yerlerde yükselebilecektir.

Ancak uzman, bu son tahminleri verirken büyük bir çekingenlik gösterdi.

Meteorolojik şakalar

Konuşma meteoroloji tahminlerine intikal etti. Gazeteci, halk arasındaki şakaları anlattı. O zaman, Marmarada öğleden sonraları yağışı Necdet Yeşilovalı, kırlık bir yerde, sırtındaki ceket sucuk gibi ıs-

Harita önünde tespit yapılıyor
Yeni bir ilim

lanmış bir adamın resmini göstererek:

"— Bu resim Washington'da çekildi. Bu adam, amerikanların meteoroloji teşkilâtının başkanıdır. Milletlerarası bir komisyon toplantısı münasebetiyle amerikalılar, evsahibi olarak, bir piknik yapmak istemişler ve bunun için meteoroloji teşkilâtlarım seferber etmişlerdi. Teşkilâtları günlerce çalıştı ve güzel havanın ne güne rastlıyacağını bildirdi O gün piknikte, meteoroloji uzmanları, bu resimde görüldüğü gibi yağmura yakalandılar ve sırılsıklam oldular.."

Genel Müdür Yardımcısı, Türkiyenin, son yıllarda, meteorolojik tahminlerde yüzde 78-80'e yakın isabet sağladığım, bunun gelişmiş memleketler seviyesinde bir sonuç olduğunu söyledi. Meteoroloji için en büyük yatırımları yapan, bu konuda en ileri sayılan ülke, Amerikaydı. Bu ülkenin hava tahminlerindeki isabet oranı ise yüzde 88-90'di. Yani mevcut teknik ve bilimsel imkânlarla bugün için yüzde 100'e ulaşmak mümkün değildi. Daima yanılma ihtimali vardı. Yapılacak iş, en modern çalışma usullerini benimsiyerek, gelişmeleri izleyerek, yanılma payını azaltmaktı. Türk uzmanlar, son senelerde yapılan hamlelerle memleketimizin Yunanistanı geçtiğini, milletlerarası meteoroloji birliğine üye olarak, çalışmalarını modern ve milletlerarası standartlara göre düzenlediğini açıkladılar. Eskiden son derece ilkel şekilde yapılan hava tahminleri artık, ileri ülkelerdeki metodlarla yapılıyordu. Bu iş, yatırımla ve personel yetiştirmekle mümkündü. Türkiyede bu personel yetişmişti. Ama, bir süpersonik yolcu uçağının menziline varmasında pilot kadar rolü olan bu teknisyenler ayda 450-500-600 lira gibi bir parayla geçinmek zorundaydılar. Yaptıkları mesâinin ise en ufak bir ihmale, küçük bir dikkatsizliğe dahi tahammülü yoktu.

Plânlı devreye geçildikten sonra, yatırını alanında önemli ilerlemeler sağlanmıştı. 1960'da Meteorolojinin yıllık bütçesi 11 milyon lira civarındayken, 1965 bütçesi 30 milyonu geçmişti. 1937-60 arasında, 23 yılda 37 sabit tesis yapılmışken, 1960-66 arasında bunun iki misli sayıda sabit tesis meydana getirilmişti. Tahminlerdeki isabet yüzdesi bu gelişmeye paralel olarak yükselmişti; Yine de yüzde 78'den artakalan yüzde 22'lik bir yanılma payı vardı ki, meteoroloji ile ilgili şaka veya tenkit yapmak isteyenler için bu alana giren hatalar yeter malzemeyi teşkil ediyordu.

Meteorolojide çalışanlar, hatanın insana özgü olduğu prensibi ile bundan üzüntü duymamaktadırlar. Bir uzman, geçenlerde İstanbul hakkında yapılan bir tahminde vukubulan yanılmayı rahatça açıkladı ve bunun sebebinin, Ankaradaki merkezle Yeşilköy istasyonu arasındaki görüş farkından meydana geldiğini söyledi. Bu görüş farkları işin lginç bir yanıdır. Belirli sonuçları uzmanlar birbirlerinden farklı şekilde değerlendirebilmektedirler. Bu yüzden, Ankaradaki merkezde, dünya ve Türkiye bilgileri alınıp değerlendirildikten sonra, Türkiye radyolarından verilecek günlük rapor için bir brifing düzenlenmektedir. Bazen bu brifingde görüş ayrılıkları belirmekte ve "oylama" yapılmaktadır. Böylece radyoda, oylamanın sonucu olan görüş yayınlanmaktadır. Tabii bunun yanlış, azınlıkta kalanların görüşlerinin haklı çıkması ihtimali daima vardır. Yanlış görüş ileri sürenlere ne ceza verildiğini Genel Müdür Yardımcısı Necdet Yeşilovalı şöyle açıkladı:

"— O zaman, görüşü yanlış çıkanlar, doğru tahmin yapıp azınlıkta kalanlara çay ısmarlarlar!.."

DIŞ GEZİLER : Japonya

XVI

ASOAKİ WA SAN MON TOKU

Erken kalkan üç meteliği kazanır

(Japon Atasözü)

Tokyo Körfezinde bir gün, akşamüstü, Haliçi hatırladığımı söylersem bana inanan çok olmaz. Ama Tokyo Körfezinde Haliçi hatırlamakla kalmadım, aynı zamanda kendi kendime de pek güldüm. Bu, bir kıyaslamanın sonucu oldu.

Beni, evvelâ Tokyo Körfezine değil de, Yokohamaya götüreceklerdi. Bir tersaneyi gezmek istediğimi söylemiştim. "Peki" demişlerdi. Sonra, Yokohamadaki değil de Tokyo Körfezindeki bir tersaneyi tercih ettiler. O gün, orada bir geminin denize indirilmesi töreni vardı. Denize inecek gemi 70 bin tonluk bir tankerdi.

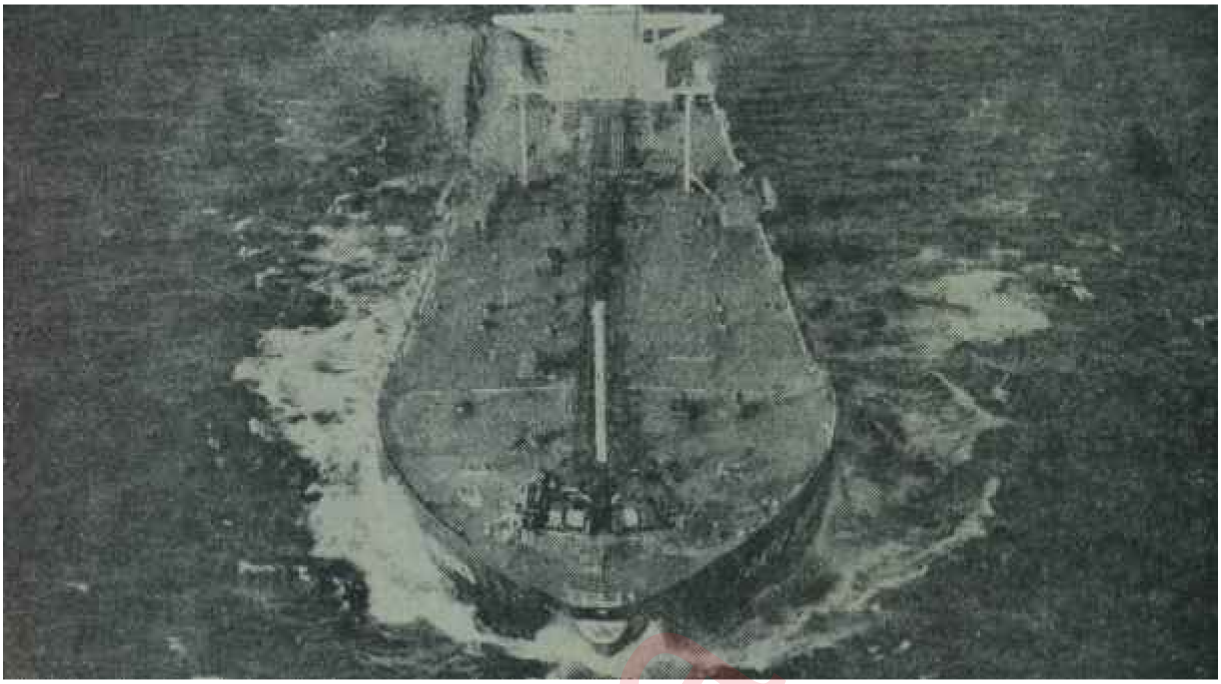
Japonlar, gemi inşaatında dünya birinciliğini ellerinde tutuyorlar, 1965 yılı itibariyle Japonyada denize 5 milyon 360 bin grostonluk gemi indirilmiş. İkinci olarak İsveç geliyor. Fakat aradaki fark çok büyük. İsveçin rakkamı 1 milyon 190 bin ton. Üçüncülük İngilterede: 1 milyon 70 bin ton. Dördüncü Almanya: 1 milyon 20 bin ton. Japonlar dünyadaki gemi inşa sanayiinin, 1965 itibariyle yüzde 43,9'unu ellerinde tutuyorlar. İkinci İsveç için nisbet, sadece yüzde 9,6.

Rakkamlar başka bir ilgi çekici gerçeği daha ortaya koyuyorlar. Yukardakiler 1965 rakkamları ya.. 1964'de Japonyada 4 milyon grostonluk gemi denize indirilmiş. Demek ki, bir yıl içindeki artış 1 milyon 360 bin ton. İsveçte ise, 1964'de denize indirilen tonaj 1 milyon 20 bin. Oradaki artış 70 bin tondan ibaret. İngiltere 60 bin ton, Almanya ise 130 bin ton fazla gemi indirmiş. Japonyadaki yükseliş, gerçekten başdöndürücü. Bugün dünya denizlerinde dolaşan çok gemi, bilhassa tanker japon sanayiinin eseri.

Tokyo Körfezindeki tersane, IHI diye isimlendirilen Ağır Sanayi Limited Şirketinindi. Bu, Ishikawajima - Harima kelimelerinden doğuyor. Şirket, sadece gemi inşaatıyla meşgul değil. Hemen hemen her şeyi yapıyor. Aklınıza ne gelirse. Meselâ, Uzak Doğuda jet makinesi yapan tek fabrika, IHI'a ait. Dizel makineleri, çelikhane tesisleri, tekstil makineleri, otomobiller, kamyonlar, uçaklar. IHI'ın Japonyada dokuz tane büyük fabrikası var. Bunların dördü tersane. Şirketin iki tane de yabancı memlekette tersanesi var: Brezilyada ve Singapurda. Japonyanın 1965 yılı içinde yaptığı 5 milyon 360 bin tonluk geminin 1 milyon 80 bin tonu IHI tersanelerinin eseri. Şirkette 24 bin işçi çalışıyor. Dünyanın en büyük tankeri olan Tokyo Maru'yu IHI yapmış. Tokyo Maru 150 bin tonluk. 6 Mayıs 1965'de inşaat başlamış. Gemi, 27 Eylül 1965'de denize indirilmiş. 31 Ocak 1966'da da teslim edilmiş. Yani, japonlar dünyanın en büyük tankerini 9 aydan az bir zaman içinde tamamlamışlar. Japonyada ortalama bir tankerin inşa süresi altı ay civarında. Bu middet Almanya için 10 ay. İsveçte 11 ay. Fransa ve İtalyada 15 ay. Amerika ile İngilterede ise 16 ay. Tabii, zaman ne kadar kısalırsa maliyet o nisbette azalıyor. Zaman ne kadar uzarsa maliyet aynı nisbette artıyor. Tokyo Maru 4 milyar 300 milyon yene malolmuş.

IHI tezgâhlarında şimdi bir başka tanker yapılıyor. O, Tokyo Maru'dan da büyük olacak. Adı, Idemitsu Maru. 205 bin tonluk. İnşaat 30 Nisan 1966'da başlamış. Ağustos sonlarında bitirileceği hesaplanıyor. Bu dev tanker japonlar maliyetleri mütemadiyen düşürebildiklerinden, çok pahalıya da çıkmayacak. Meselâ, 1966'nın eseri olan Tokyo Maru 4 milyar 300 bin yene çıkmış ya.. 1962'de biten ve ondan 20 bin ton ufak olan bir başka tanker, Nissho Maru 5 milyar yene çıkmış. Şimdi, aynı nisbetler Tokyo Maru ile Idemitsu Maru arasında da olacak. Maru, şato demek. Japonyada tankerler Maru adını taşıyorlar. Bizim denize indirilmesini seyrettiğimiz tankerin adı da Australian Maru idi.

Şirketin Tokyo Körfezindeki merkezinde önce küçük bir brifing yapıldı ve müessesenin özellikleri anlatıldı. Şirket 1853'de, yani Japonyanın Batıya açılması yıllarında kurulmuş. Bu, Komodor Perry'nin "kara gemüer"inin japon sularında boy gösterdiği devirdir. Japonlar dü-

Bu, halen denizlerde dolaşan tankerlerin en büyüğü olan Tokyo Maru. Resim, gemi ilk denize indirildiğinde çekilmiştir. Tanker özel teşebbüsün, onu yapan tersane özel teşebbüsün. Ama, özel teşebbüs de özel teşebbüs. Kapkaççılığı yok, cahiller elinde değil, işbilir ve milli.

şürtmüşler ki, "kara gemiler"e karşı Jâponyanın kendi "kara gemiler"i çıkmazsa hep önüne gelen Jâponyanın haracını alır. Şirket, devlet tarafından devlet parasıyla tesis edilmiş.

Sonra, 1889'da devlet bunu özel sektöre devretmiş. Şirket gittikçe devleşmiş, gemi sanayiiyle yetinmeyip öteki ağır sanayi kollarına da girmiş. IHI bugün İstanbulda düşünülen, Boğaziçi Köprüsüyle de ilgili. Onun tetkiklerini yapmış, bazı hazırlıklara girişmiş. Şirketin adamlarına, paçalarını hemen sıvamamalarını söylediğim zaman biraz şaşırdılar. Onlar, işi hemen yarın ihaleye çıkacak bir iş gözüyle görüyorlardı. Köprü kurmak da, IHI'ın faaliyet sahalarından bir tanesi. Dedim ya, akla gelen her ağır sanayiin içinde IHI var. Şirketin sermayesi, 24 milyar yen. Hissedarlar bir takım başka şirketler. Bunların başında Toşiba Elektrik şirketi geliyor. O, hissedarların en büyüğü. Onu, bazı bankalar takip ediyorlar.

Japonyadâ, dev özel sektör böyle. Şirketler şirketleri doğuruyor. Meselâ bir banka. Elinde, bir radyo fabrikasının, daha doğrusu radyo sanayiiyle ilgili şirketin hisse Senetlerini tutuyor. O şirketin de eline, eğer kâr ederse bir yeni şirketin, diyelim ki uçak sanayiiyle ilgilenen bir şirketin hisse senetleri geçiyor. Tabii, bunlar en sonda gelip özel şahısların elindeki hisse senetlerine dayanıyor ama, Japonyadâ gelişme daha ziyade limited şirketler vasıtasıyla oluyor. Şirketler dev şirket olduğu için, tabii kâr miktarları da aynı büyüklükte. IHI'ın 1965'deki net kârı 3 milyar yen. Umumî satış yekûnu ise, 135 milyar yen. Nisbete vurulunca, Japonyadâ bizim özel sektörün peşinde koştuğu yüzde yirmiler, yüzde onbeşler, yüzde onlar, hattâ yüzde beşler nisbetinde kârlar yok. 135 milyarlık umumi satıştan IHI 3 milyar yen kâr ediyor ama, çark başdöndürücü bir tarzda dönüyor. Japonyadâ şirketler arasındaki korkunç rekabet, kâr nisbetlerinin fazla büyümemesinin başlıca sebeplerinden biri.

Tersane, şirketin merkez binasının hemen tam karşısındaydı. Gemi, saat 16'da denize indirilecekti. Vakit o saate yaklaşırken tezgâhlara gittik. Tersanenin kapısı bayraklarla donatılmıştı. İçeri girdik. Australian Maru kızakta yatıyordu. Gemi de bayraklarla süslüydü. Tam önüne, tribün tarzında bir tahta balkon yapılmıştı. Otomobiller gelip gidiyor, tribüne kalantor japonları taşıyordu. Bir büyük amerikan arabasından inen adam için, tankerin sahibi olan şirketin başlıca hissedarlarından olduğunu söylediler. Tankerin civarındaki bir rıhtımda, beyazlar giyinmiş bir bando marşlar çalıyordu. Tersane fevkalâde günlerinden birini yaşıyordu. Başlarında sarı renkte kasklar bulunan işçiler bir kenarda toplanmışlar, kendi eserlerini seyrediyorlardı. Geminin adı, bir örtüyle kapatılmıştı. Tam arkada renkli uzun

kurdelâlar sallanıyor, rüzgârda uçuşuyordu.

Saat 16'ya geldiğinde, hoparlörlerle japonca bazı emirler verildi. İşçiler bir takım hazırlıklar yaptılar. Geminin altından kütükler kaldırıldı. Ondan sonra, tribünde bir adam, sallanan şampanya şişesini gemiye vurdurdu. Aynı anda, geminin adını örten bant kaldırıldı ve Australian Maru ismi ortaya çıktı. Kocaman tanker yavaş yavaş ve bir oyuncak gemi gibi, kızağının üstünde kayarak salına salına denize yaklaştı, suları yarıp içine girdi, biraz ileri gidip orada durdu. Gemi henüz tamamlanmış olmadığı için, o haliyle bir oyuncağa daha da fazla benziyordu. Tribündeki kalantor japonlar acele adımlarla indiler. Kendilerini getiren otomobiller tekrar göründü. Onlara bindiler ve oradan süratle uzaklaştılar. Her halde, kendilerini bekleyen dünya kadar işleri vardı.

Ne nutuk, ne kokteyl parti.. Kimse, uzun uzun konuşmak lüzumunu duymadı. Hiç bir siyaset adamı, bunu kendisi için övünme vesilesi etmedi. Zaten, geminin indiriliğinde bir siyaset adamı filân da yoktu. Şirket bir şirkete tanker imal etmişti, 70 bin tonluk o tanker denize indirilmişti. Hepsi, o kadar.. Sadece, sanırım işçilere kendi kantinlerinde limonata ve pasta ikram edildi. Bütün tören yarım saat ya sürdü, ya sürmedi.

Haliçi işte o zaman hatırladım. Abidin Daver şilebi diye bir şilep denize indirilmişti. Ne nutuklar atılmış, ne kurdelâlar kesilmiş, ne törenler yapılmış, ne mükellef masalarda misafirler ağırlanmıştı. Tören saatlerle sürmüş, parlak kalkınma edebiyatı yapılmıştı. Ama zavallı Abidin Davercik, denize iner inmez yan yatıvermişti. Tokyo Körfezinde, bunların hiç biri olmadı.

Japonyayı Japonya yapan bu endüstrinin bir çok dallarını gezmek, görmek, öğrenmek fırsatını buldum. Bu arada, japon endüstrisinin imparatorlarından birini de tanıdım. Tokyoda Canon fotoğraf ve film makineleri şirketinin bir fabrikasına gittik. Nagoyada Toyota otomobil fabrikasına götürdüler. Aynı yerde bir de uçak fabrikasını ziyaret ettik. Osakada ise hem Matsuşita Elektrik fabrikasında transistörlü radyoların yapımını seyrettik, hem de o imparatorluğa adını veren Matsuşita-san ile tanıştık. Her yerde göze ilk çarpan husus, japonların mükemmel bir çalışma sistemi kur-

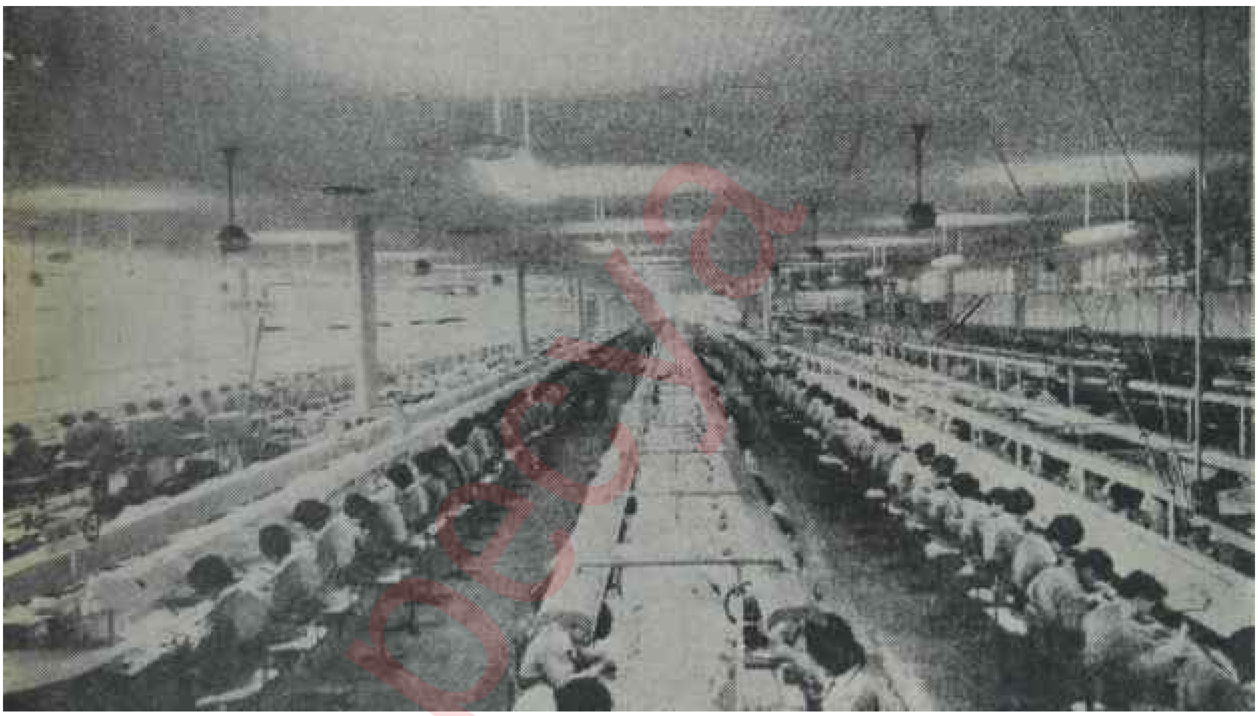
Bu da, Tokyo Marudan da büyük olacak İdemutsu Marunun maketi. Tanker halen inşa halinde. Onun siparişini veren de özel teşebbüs. Büyük tankerler petrolünü dışardan alan Japonya için hayati bir- zaruret. Böylece maliyet düşüyor. Maliyet düşmesi ise japon sanayiinin can damarı.

muş olduklarıydı. Amerikan usullerini almışlar, kendilerini en modern malzeme ile techiz etmişler ve böylelikle klâsik "ucuz japon malı"-nın yanma, hattâ bazen yerine "kaliteli japon malı"nı koymuşlar.

Matsuşita şirketinin yaptığı radyoların adı National Panasonic. Büyük pazarı, Amerika. Fabrikada anlattılar, amerikan pazarına girmeden önce, yıllarca bu pazarı incelemişler, onun özelliklerini araştırmışlar, kendilerini ona göre hazırlamışlar. Amerikalıların ucuz değil, iyi mal istediklerini tesbit edince çalışmalarını o istikamette geliştirmişler. Bugün Amerikadaki radyo piyasasını Beş Büyükler diye bilinen beş büyük firma elinde tutuyor. Bunların ikisi, japon: Sony ve National.

Fabrika, dünyanın en büyük radyo fabrikası. Seri halinde imalât yapıyor ve her dakikada bir radyo çıkıyor. National Panasonic'te bir radyonun, Toyota'da bir otomobilin ve Mitsubişide bir uçağın seri halinde nasıl imâl edildiğini merakla seyrettim. Radyo küçük olduğu için insan üzerinde fazla tesir bırakmıyor. Ama levhadan başlanılması suretiyle gözünüzün önünde bir otomobilin yapılıp yürümesi gerçekten ilgi çekiyor.

Bütün bu şirketler, tıpkı IHI gibi birer dev şirket. Matsuşita Elektrik de sadece radyo yapmıyor. Radyo imalâtı, esas faaliyetin bir kısmı, bir dalı. Şirketin bütün Japonyada 72 tane fabrikası var. Sermayesi 33 milyar yen. Yani 100 milyon dolar civarında. Sekiz fabrikası da yabancı memleketlerde. Bunlardan ikisi Formozada, diğerleri Taylandda, Malezyada, Porto Rikoda, Costarikoda. Peruda ve Meksikada. National'ın üç satış kumpanyası var: Amerikada, Havayda ve Almanyada. İhracat bunlar vasıtasıyla oluyor. Şirketin yaptığı malların adının altalta yazılması bir tam büyük sayfa tutuyor. Elektrikle ilgili ne kadar dal varsa, mutfak eşyasından ağır sanayie, hepsini Matsuşita imâl ediyor. Benim gezdiğim fabrika Osaka civarındaydı ve National Panasonic'leri yapıyordu. 1300 işçisi vardı. 700 de memur ve mütehassısı. Fabrikanın bir de satış kısmı bulunuyordu.

Canon fotoğraf ve film makinelerini duymamış çok az kimse **vardır. Zira bunlar şimdi bütün dünyayı istilâ etmiş durumdadır. Canon'ları yapan bir fabrikanın bir atelyesinin görünüşü budur. Çalışanların çoğu genç kızlar. İnce işlerde japon kızları japon erkeklerinden de meharetli.**

Böyle dev şirketlerin çeşitli dallarının nasıl organize edildiğini hep merak ederdim. İnsan bir tek işle uğraşırken başı bu kadar ağrıyor! Matsuşitaya bakınız: 72 fabrika, bir o kadar iştirak. Bizim gezdiğimiz fabrikada bu nokta hakkında biraz bilgi verdiler.

Her fabrika, bir müstakil müessese gibi. Hesabı, kitabı, çalışması, hattâ ilmî araştırması ayrı. Yaptığı malı bizzat pazarlıyor. National'ın satış personeli 120 kişi. Fabrika, radyoları Dağıtım Şirketlerine veriyor. Bunların sayısı, ikiyüz Matsuşitanın bunlarda da hissesi var. Dağıtım şirketleri radyoları toptancılara

Bu otomobiller seri halinde Japonyada yapılıyor. Yürüyen bir tezgâh üzerinde saç levhalardan bir otomobilin imâl edilişi gözle takip edilebiliyor. Herkesin ödevi belirli. Belirli sürede bu belirli işi bitirmek şart.

aktarıyorlar. Toptancıların, sayısı, sadece Japonya içinde 45 bin. Bunlar da radyoları perakendeciler vasıtasıyla halka satıyorlar.

Merkez, her fabrikaya sermaye veriyor. Fabrika bu sermayeyle, müstakilmiş gibi çalışıyor. Neticede, kâr gerçekleşince fabrika bunu şirkete devrediyor.

Matsuşitânın radyo kısmı 1931'de faaliyete başlamış. Fabrikada, imal edilen ilk radyolar, özel bir kısımda hatıra olarak muhafaza ediliyor. Şimdiye kadar 25 milyon radyo çıkarılmış. Tempo, tabii, gittikçe hızlanıyor. Bizim fabrika ayda 300 bin adet radyo çıkarıyordu. Bunun yüzde 80'i ihraç ediliyor. Umum ihracatın yüzde 40'ı Amerikaya gidiyor, geri kalanı 120 memleket arasında paylaşılıyor. Bu, pazar olmak bakımından Amerikanın Japonya için ne derece önem taşıdığım ortaya koyuyor. Zaten, Japonyanın en büyük ticari ilişkisi Amerika ile ve Amerikan Düşmanlığı konusunda bizim T.İ.P. ile aynı paralelde olan japon sosyalistleri ne kadar didinirlerse didinsinler iki memleketi birbirine, Japonyadaki amerikan askerlerinden ve amerikan üslerinden çok bu, karşılıklı menfaat bağları bağlıyor.

Fabrika gayet sıhhiydi. Tertemizdi ve çalışma çok dikkatli, çok itinalıydı. Radyolar teker teker kontrol ediliyordu. Hem de nasıl, bilir misiniz? Bunların satıldıkları memleketlerin iklimleri de dikkat nazarına alınarak., Bizi dolaştıran ilgili memur, gülerek, büyük kâr ihracattan sağlandığına göre en ziyade ihraç malı radyoların itina gördüklerini söyledi.

"—Bir mala pazar sağlamak kolay husus değildir. Ama, ondan daha zoru, sağlanan pazarlarda kalabilmektir. Bunun yolu devamlı itina, araştırma, kaliteyi arttırmadır. Biz, dünyanın her tarafında ve en çok Amerikada büyük reklam yapıyoruz. Reklam da bir nevi pazar sağlamaktır. Fakat malın asıl reklamı, kendi kalitesidir" dedi.

Her halde, amerikalı bir National alıcısı, radyosunun bozuk çıkmayacağından veya bir imalât hatasıyla malûl olmadığından kesinlikle emin. National'ın amerikan pazarına girdiği tarih, 1960. Dört yıl içinde, Beş Büyüklerin arasına katılmış. Bu, fabrikada bana anlatılan ticaret felsefesinin bir eseri.

Şirketin merkezinde bir sürpriz bizi bekliyordu. Şirketin başkanı Konosuke Matsuşita oradaydı ve bizi görecekti. Matsuşita, bana bizim Vehbi Koçu hatırlattı. Galiba, bütün büyük iş adamları, japonundan türküne, bazı eş özellikleri taşıyorlar.

Konosuke Matsuşita yetmiş yaşın biraz üstünde. İnce bir vücudu var. Bir eski nesil japonu için uzunca boylu. Bizim bulunduğumuz odaya geldiğinde elinde bir kâğıt vardı. Kâğıtta benim hakkımda not yazılıydı. Matsuşita-san kâğıda sadece, idare ettiğim derginin

adını iyi telaffuz etmek için baktı. Kâğıdı, daha ziyade elinde sigara gibi sardı ve onunla oynadı.

B a ş k a n , v e Türkiyenin ekonomik durumunu biliyordu. Bana, yabancı sermayenin faydalarını ve lüzumunu söyledi. Liberal bir ekonomi politikasının memleketlerin kalkınmasında rol oynadığı tezini savundu. Japonca konuşuyordu ve bir tercüman bunu ingilizceye çeviriyordu. Fakat kendisinin de ingilizce anladığını sanırım. Zira benim söylediklerimi, tercüman henüz çevirmeden anlamış gibi görünüyordu. Çabuk, rahat konuşuyordu. Kendinden emin bir hali vardı ve doğrusu ya, bir imparatorluk kurmuş adam olarak bu onun, tamamile hakkıydı. Son derece sevimliydi ve babacan olmasını biliyordu. Konuşmanın büyük kısmını, hatta tamamını o yaptığı halde karşısındakine önem verdiğini hissettiriyordu.

"— Japonyanın kalkınmasında yabancı sermayenin büyük rolü oldu. Şimdi, biz yabancı sermaye olarak bazı memleketlere yardımlarda bulunuyor, yatırımlar yapıyoruz. Bunlar, daha ziyade yakınımızdaki memleketler. Ama, Türkiyeyle de iş bağlan kurmak isteriz."

Japonyanın Türkiyeyle ilişkileri fazla olamıyor, zira japon firmaları girdikleri ihalelerde bir noktada üstünlüğü rakiplerine kaptırıyorlar: Ucuz ve uzun vadeli kredi veremiyorlar. Bunu Matsuşitaya hatırlattığım zaman :

"— Evet, doğrudur. Ama, o güçlüğü de yakında yenebileceğimizi sanıyorum. Çünkü japon ekonomisi kuvvetli bir gelişmenin içinde görünüyor" dedi.

Başkan bizim yanımızda yirmi dakika kadar kaldı. Sonra, fabrikayı gezmemiz için bizi yalnız bıraktı ve işinin başına döndü. Zekâsının son derece faal olduğu ve işine hâkim bulunduğu hemen belli oluyordu. Kurduğu işin kendi emeğinin mahsulü bulunduğu da bu kuvvetii şahsiyeti ispat ediyordu. İnsan, ihtiyarı dışında bu şahsiyetin tesiri altında kalıyordu.

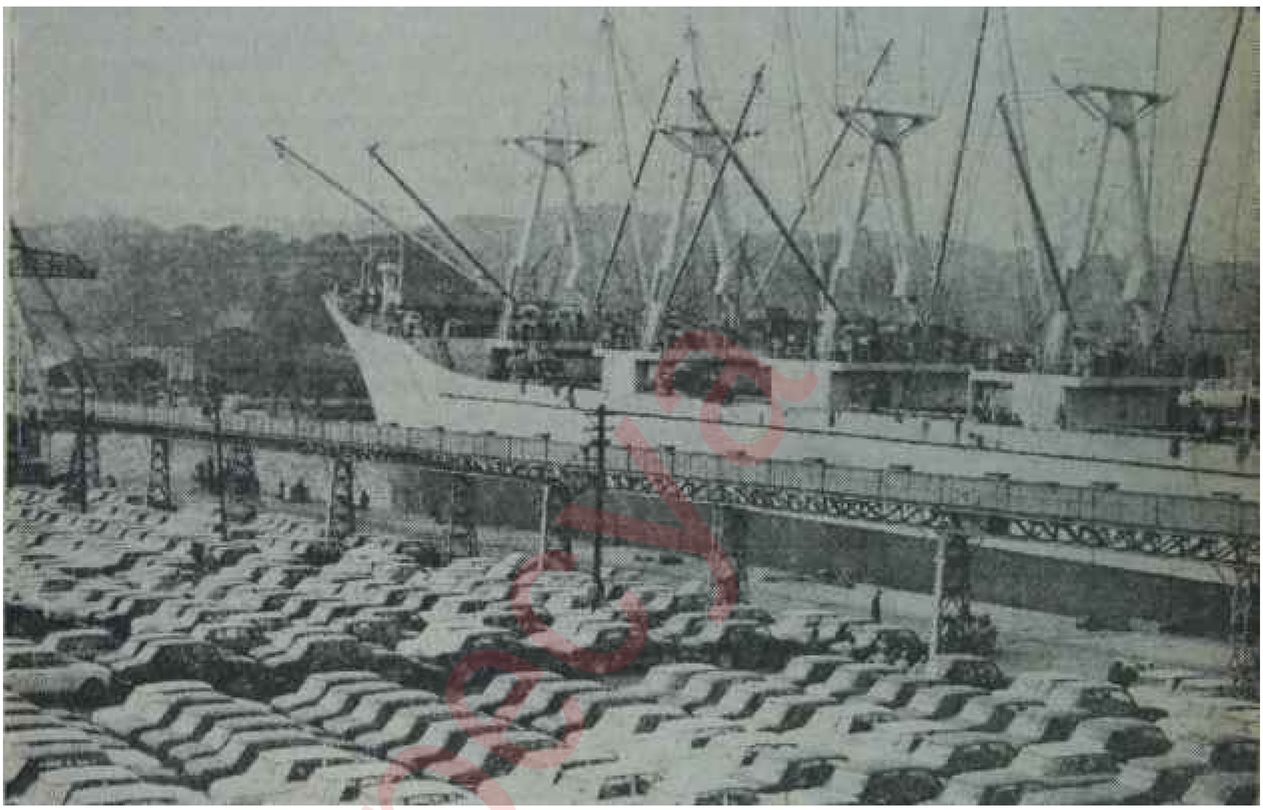
Japonyanın, yani Meiji devriyle yaratılan Japonyanın, büyük ölçüde bu tarz iş, adamlarının ve onların kurdukları müesseselerin omuzlarında yükselmiş bulunduğunu söylemek lâzım. IHI'ın devlet tarafından kurulup özel teşebbüse devredilmesi gibi devlet bu iş adamlarına elinden gelen yardımı yapmış, fakat onlar da bunun karşılığını çalışmaları, işbilirlikleri ve modern anlayışlarıyla vermişler. Matsuşita da onlardan biri. Bir başkası, Mitsubişi.

Burası, Toyota otomobil fabrikası tesislerinin bir kısmının görünüşü. Fabrika bir kocaman şehri işgal ediyor ve şehir halkının hemen hemen yarısı Toyota tesislerinde çalışıyor. Japonyada böyle şehirler çok. Bir sanayi bölgesini bazen bir tek dev sanayi firması işgal ediyor.

Mitsubişi bir japonun adı. İlk Mitsubişi, Meiji devrine dayanıyor. Mitsubişi o zaman bir özel japonmuş. Mitsubişi bugün, Japonyanın imparatorluklarından biri. Hatta belki de, en kudretlisi. Mitsubişinin Elektrik kısmı var. Mitsubişinin Banka kısmı var. Mitsubişinin Kömür Madenleri kısmı var. Mitsubişinin Kimya kısmı var. Mitsubişinin Liman Deposu kısmı var. Mitsubişinin Ağır Sanayii var. Biz Nagoyada, Mitsubişinin Ağır Sanayi kısmına bağlı bir fabrikasını gezdik. Fabrika. Ama, jet çalışıyordu. Bütün Mitsubişi Uçak Sanayii kısmının işçisi 6 bin kişiymiş. Mitsubişi uçak sanayii, japon uçak endüstrisinin şimdi % 40, 50'sini" teşkil ediyor. Japonyada, Mitsubişinin yanında beş uçak sanayii müessesesi daha var. Bu da, Japonyanın o sahada ne kadar ilerde bulunduğunun delili.

İkinci Dünya Harbinden sonra Mitsubişi, Almanyada Krupp'un gördüğü muameleye benzer bir muameleyle karşı karşıya kalmıştır. Mitsubişi, firma olarak, iki harp arası Japon-

Haydi, otomobiller şimdi dış memleketlere.. Otomobil, japonların en az ihraç ettikleri bir mal. Japon ihracatı dünya ihracatında sadece büyük hacim tutmuyor, nisbet olarak da mütemadiyen artıyor. Japonya hem gıdasını, hem ham maddesini dışardan sağladığı için ihracat onun için hayati önem taşıyor.

çakları imal ediyordu! Mitsubişinin sadece Ağır Sanayi kısmının sermayesi 80 milyar yen. Fabrikada dört ayrı hangar vardı. Bir tanesinde, patenti Amerikadan alınmış F 104'ler yapılıyordu. Bir tanesinde yolcu uçakları, bir tanesinde helikopterler, bir tanesinde de özel yolcu uçakları... Büyük yolcu uçağı YS-11 adını taşıyordu. 60 kişilikti. Bunlar ihraç da ediliyorlar. Bizim gördüğümüz fabrikada o fabrika, uçakların toplama kısmım yapıyordu, Mitsubişi Uçak Sanayii kısmının iki fabrikası daha mevcut, parçalar onlarda imâl ediliyor-1600 işçi yasının silahlandırılmasında başlıca görevi yüklenen firmalardan biridir ve o devrin idarecilerinin emri altında çalışmıştır. Mitsubişiye, o açıdan, amerikalılar bir "harp suçlusu" olarak bakmışlardır ve MacArthur, Mitsubişi adının kullanılmasını yasaklamıştır. Bu yasak 1953 yılına kadar sürmüştür. Müessese kalıyor, adın kullanılması 1953'e kadar yasak ediliyor.

Ağır Sanayi, sadece "Ağır Sanayi" ismi kullanılarak 1950'de faaliyete geçiyor. O zaman, sermayesi 1,5 milyar yen. Üç kısma ayrılıyor. Batı Japonya-Ağır Sanayii,Orta Japon-

ya Ağır Sanayii, Doğu Japonya Ağır Sanayii. Şirket, Mitsubişiye has gayretle çalışmaya başlıyor.

1953'de amerikalılar, Mitsubişi adının kullanılması yasağını kaldırıyorlar. Bu, elinde kudret ve para tutan firmaların, güç de olsa her fırtınanın altından kalkabildiklerinin Japonyadaki delili. Amerika da, japon kalkınmasının iktisadi imparatorluklar yoluyla gerçekleşeceğini kabul ediyor ve onları köstekleme şöyle dursun, tıpkı eski günlerin Meiji idaresi gibi, tıpkı iki harp arasının çeşitli idareleri gibi ve tıpkı bugünkü japon idaresi gibi zaibatsulara yardım kucağını açıyor. 1953'te Mitsubişinin aldığı, sadece ismini tekrar kullanmak müsaadesi değildir. Aynı zamanda 2,8 milyar yen de alıyor. Mevcut üç kısım Mitsubişi Gemi Tezgâhları, Shin -japonca "yeni" demek- Mitsubişi Ağır Sanayii ve Mitsubişi Japon Ağır Sanayii. 1964'de Mitsubişi bir şekil değişikliğine daha uğruyor : Üç kısım Mitsubişi Ağır Sanayii adı altında tekrar biraraya geliyorlar ve sermaye 80 milyar yene çıkıyor. Şimdi, Mitsubişi Ağır Sanayiinin 15 dalı var ve uçaktan gemiye bu şirket Ağır Sanayiin her kısmında ağırlığını ortaya koymuş bulunuyor.

Böylesine, imparatorluk demezler de, ne derler? Düşününüz bu, Mitsubişinin sadece Ağır Sanayi kısmının macerası ve çapı. 80 milyar yen. Yani, 200 milyon dolardan fazla. Dir de, Mitsubişinin tamamını tasavvur ediniz ve bizim bu çeşit tek müessesemiz olan Koç Holdingin züğürtlüğüne gözyaşı dökünüz.

Mitsubişi, Amerikanın General Motors'u ise Japonyanın Detroit'ı da Toyota. Nüfusu 100 bin kişi. Şehrin yüzde 40'ı bir müessesenin hesabına çalışıyor : Toyota. Toyota bir otomobil imalât şirketi. Kurucusu K. Toyoda. Bugün şirketin sermayesi 38 milyar yeni buluyor. K. Toyodanın oğlu S. Toyoda en büyük şahsi hissedar. Hisse senetleri tabii babasından kalmış. Ama, şirkette en büyük hissedarlar başka şirketler. Bunların arasında Toya Kredi Bankası var, Japonyanın en kudretli bankası olan Mitsui Bankası var, Tokai Bankası var, Mitsubişi Bankası var. Japon usulünce bunlar bir araya gelmişler, bu büyük otomobil firmasına ortak ve kısmen sahip olmuşlar. Gene, firma içinde bir firma. Bir, holding. Toyota şehrine gelince, o da şanına layık bir "kardeş şehir" bulmuş : Detroit.

Japonyada otomobil sanayii için iç pazar çok müsait. O itibarla japonlar henüz dışarıya fazla miktarda araba satmıyorlar. Otomobiller seri halde imâl edildiği için fiyatları ucuzluyor, buna, rasyonalizasyonun getirdiği maliyet düşüklüğü ekleniyor, japonların gelirleri de artıyor, bütün bunlar iç pazarı hararetlendiriyor. Hele araba satışlarının yüzde 70 krediyle yapılması yeni yeni sınıfları Japonyada otomobil sahibi yapıyor. Buna rağmen en büyük alıcılar henüz özel şahıslar değil. Taksi kumpanyaları ve şirketler yapılan otomobillerin yüzde 80'ini

Fabrika sahasını -yani, hemen hemen şehri- tabii bir Toyota otomobilinin içinde gezdik. Fabrikaların en ilgi çekicisi, toplamı kısmı. Burada, Şarlonun meşhur filmindeki seri imalat yapılıyor. Bir, yürüyen tezgâh var- Her işçinin önünde bir belirli süre duruyor. İşçi, bu belirli sürede bir belirli işi yapıyor. Kim camları takıyor, kimi şu veya bu vidayı sıkıştırıyor, kimi lastikleri yerine oturtuyor. Aynı zamanda, mesela karoseriyi alıp motorun üstüne yerleştiren otomatik âletler, vinçler de var. Fabrikanın girdiğimiz ucunda saç levhalar şekillendiriliyordu. Çıktığımız kısımdan ise, gıcır gıcır, pırıl pırıl otomobiller çıkıyordu. Bir yanından öküzün girdiği, diğer tarafından sucuğun çıktığı hayallerdeki fabrika.. Bu fabrikanın, otomobil sanayiinin en ilerde bulunduğu Amerika, Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere gibi memleketlerdeki fabrikalardan hiç bir farkı, hiç bir eksiği yok.

Fabrikada çalışanların hemen tamamı erkek ve bunların yaş vasatisi 25-26. Ama japonlar çok genç durduklarından insan bu fabrikaya girdiğinde kendisini çocuklar arasında hissediyor. İşçiler son derece mehâretli. Dahi önemlisi, çalışırlarkenki ciddiyetleri. Otomobil imalâtı, bu özellikleri dolayısıyla japon karakterine uyuyor. Büyük iş yeri idareciliği de jabon karakterine uygun.

Gerçekten de, Japonyada nereye gittiysek bizi gezdirenler, bize bilgi verenler mükemmel yetişmiş kimselerdi. Sorduğumuz her sualin cevabını biliyorlardı ve onu bilmiyorlarsa bilgiyi kereden alacaklarını biliyorlardı, İlgi çekici parafları iyi belirtiyorlar, konuşmalarına katiyen bir propaganda havası vermiyorlardı. Ellerinde tatmin edici broşürler vardı. İstatistikler vardı. Zaten Japonyada dev şirketlerin önemli kısımlarından biri "umumî efkârla münasebet" kısımlarıdır. Japonlar bunun kıymetini ve lüzumunu, faydasını anlamışlar.

Amerikanvari çalışma tarzının bir neticesi daha..

Gelecek yazı:

İş hayatının dışında, Japonya

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Zamlar

Bekle ve gör!

personel Kanunundan umudunu kesip, gerçekleşmesi şüpheli yüzde 10'lara, 15'lere belbağlayan memur kitlesi, hayal kırıklığına uğramanın acısını bir kere daha tattı. Kadro ayarlaması ve maaşlara zam dedikodularıyla piyasayı zaten çoktan allakbullak etmiş olan AP İktidarı, geçtiğimiz hafta içinde, nurlu icraatının şaheser örneklerinden birini daha ortaya koydu: Kömüre zam!

Şehirlileri de tezek yakan "efendi" statüsüne kavuşturacak olan bu zam ve tahditler, haftanın sonunda, ilgililerce şöyle açıklandı:

1) Bundan böyle, muhtarlıklardan alınan belgelerle yapılan serbest kömür satışlarına son verilmiştir.

2) Kok kömürünün fiyatı, bütün Türkiyede, 27 lira fazlasıyla 200 liraya çıkmıştır. Tunçbilek linyiti İstanbul, Ankara ve Konyada 135, Soma linyiti İstanbulda 135, Ankarada 163, İzmirde 112, Kuşpınar linyiti Ankarada 153, Seyitömer linyiti 106 liradan satılacaktır.

3) Geçen yıl karnesiz olarak, nüfus kâğıdı göstermek suretiyle kok kömürü alanlara bu yıl, bu miktar kaloriye tekabül eden linyit veya kok briketi verilecektir. Kok kömürünü sadece, karnesi olanlar alabilecektir. Kömürler bir defada verilecek, bir tondan fazla kömür alanlardan 100-250 kilogram kesinti yapılacaktır.

Bu zam ve tahdidin hukuki ve teknik problemlerle ilgili kısmı hakkında, eski Enerji Bakanlarından, CHP'li Hüdai Oral şöyle dedi:

"— Hükümet, tezek yakmaktan kurtarmakla görevli olduğu vatandaşın karşısına kömüre zamla çıkmamalıydı. Verimli bir çalışma metodu uygulayarak, bu yolda tedbirler alıp, kömür fiyatlarında ucuzlama sağlamalıydı.."

Sekiz işçi kuruluşu ise -bunlar Hür Genel-İş Federasyonu, Türkiye Maden İşçileri Sendikası, Türkiye Motor-İş Sendikası, Türkiye Taşıt-İş Sendikası. Türkiye Ray-İş Sendikası, Topsuköytar-İş Sendikası, Teknik-İş Sendikasıdır- derhal bir bildiri yayınlayarak, kararı sert bir dille protesto ettiler. Bildiride şöyle denilmektedir:

"Bu tâdil ile Türkiyede özel sektördeki şahıs ve şirketlerin elinde bulunan linyit işletmelerinin patronlarının istihsal ettikleri cevher, Kurumca -Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu- mahallinden satın ve teslim alınıp, kömür satış ve tevzi müessesesi vasıtası ile satılacaktır. Tasarının maskeli gerekçesinde, kömür sıkıntısı çeken vatandasın bu sıkıntısının önleneceği iddia edilmekte ise de, madalyonun öbür tarafındaki gerçek, T.K.İ.K. Genel Müdürlüğünün dün ve bugün başında bulunanların ocak sahibi olmaları veya diğer işletmecilerle dost ve akraba bulunmaları dolayısiyle, ocak sahiplerinin, kömür yerine, ellerindeki taş ve pisliği Hükümete satarak bu yoldan ve tezelden milyoner olmalarını sağlamaktır.

Biz hür ve bağımsız sendika anlamı içinde, milli menfaatlere ve işçi haklarına saygılı sendikalar ve sendikacılar olarak, bu nevi davranışların her zaman karşısında olduk, karşısındayız ve karşısında olacağız."

Zam yapılan kömür
İşte Demirelin kalkınan Türkiyesi

Milyoner olmak iyi şey. Ama, bunu devlet hazinesinden, entrikalı yollardan sağlamak kötü şey. Türkiye Kömür İşletmelerinin böyle bir tasarrufta bulunması dolayısiyle yükleneceği milyonlarca liralık zararın acısı milletin ve bilhassa maden işçisinin sırtından çıkacağına göre, yüzdeyüz bu amaçla hazırlandığına inandığımız bu tasarının Enerji Bakanlığınca Meclise nasıl sevkedileceğini merakla beklemekteyiz.

Bunun adı nedir?

Kömüre zam ve özel şahıs linyitlerinin maden kapısında devletçe satın ve teslim alınmasını öngören kanun tasarısı açıklandığı zaman, Mecliste, halkın dertlerini ele almaları beklenen parlamenterlerden bu konuya değinenlerin ve bu "sistemli soygun"un karşısına çıkanların sayısı bir elin parmaklarım geçmeyecek kadar az oldu. Hartanın bitiminden sonra, "zamların Enerji Bakanlığı tarafından tespit edilmesi"ni "kanuna aykırı" bulan Hüdai Oralın bir başka açıdan yaptığı itiraz sayılmazsa, "Ortanın Solu"ndan ne anlaşılması gerektiğini tartışmakla meşgul CHP'den ne yazık ki ses çıkmadı. Şefik İnan, çok yumuşak bir konuşma yaparak, işi geçiştirdi. Meseleyi enine boyuna ele alan, TİP oldu. TİP'den Çetin Altan ile Yunus Koçak, tasarının içyüzünü ve amacını anlatan konuşmalar yaptılar.

Oysa tasarının getirmek istediği düzen, dolaylı yoldan da olsa, özel

teşebbüslerin zararlarının devletin Sırtına yüklenmesidir. Durumu iktisadi devlet teşekkülleri içinde oldukça iyi olan TKİK, nazenin sektörün seçme tüpçülerine yardım için, onların taşlı topraklı kömürlerini satın alacak ve bundan zarar görecek, vatandaşlar ise, zamlı fiyatlarla alacakları kömürlerle TKİK'na yardım edeceklerdir. Bu da yetmezmiş gibi, ayrıca devlet bütçesinden de en iyimser hesaplara göre 10 milyon lira kadar bir para TKİK'na, sübvansiyon şeklinde verilecektir! Mekanizma bu kadar açıktır. Buna, devlet bütçesinin ve halkın, bir mutlu azınlığın çıkarı için soyulmasından başka ne isim verilebilir, doğrusu meraka değer.

İşin komik tarafı, devamlı zarar içinde bulunduğunu söyleyen, hattâ, bu zamlardan sonra bile 10 milyon lira kadar zararı olacağını, bu zararın devlet kesesinden aktarılacak paralarla kapatılmasını isteyen TKİK'nin ve durumu çok iyi bilen Enerji Bakanlığının, bu şartlar altında, özel sektör madencilerinin tozlarını topraklarını kömür diye almağa kalkışmasıdır. İşte işin burasında, ortaya bazı şüpheler ve iddialar çıkmaktadır. Zira sanayicilerle Ereğli Demir - Çelik A.O. ve Karabük Demir • Çelik İşletmeleri, kömür fiyatlarının yüksekliğinden devamlı surette şikâyetçidirler. O halde, bu zamların sebebi nedir?

Fazilet bezirgânlığı

Zaten başlıbaşına bir dert olan kömür işini halk için içinden çıkılmaz hale getiren bu karar, kamuoyunda geniş tepki yarattı, Özel teşebbüsü sevmek fazilettir" diyerek iş adamlarına ve halkoyuna kasideler döktürenler, bu tepkinin açı sonucunu elbette göreceklerdir. Aslında, Türkiye gibi bir ülkede, kendi problemlerini çözümlemekten âciz, yeni yeni gelişmeye başlayan bir özel teşebbüse yapılacak en büyük suikast, AP'nin dar görüşlü kurmayları tarafından hazırlanmıştır. Enerji Bakanlığının "Fakir ve ihti-aç içindeki halkın yakıt ihtiyacını karşılamak" gerekçesiyle hazırladığı bu kanun tasarısı, gerçek anlamıyla bir suikasttır. Bu tasarı kanunlaştığı takdirde, bundan böyle, "özel şahısların işlemekte oldukları linyit ocaklarından çıkarılan kömürler, yerinde, devletçe peşin parayla

Hüdai Oral
Doğru söze ne denir?

alınacak, dağıtım ve satış işleri ise Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu tarafından yapılacaktır. Bu ne demektir?

İşadamı, tacir, sanayici, hizmet erbabı denilen insanlar, toplum Hayatında belli görevler yüklenmişlerdir. Bu görevler karşılığında belli bir bedel alırlar. Tacirin, sanayicinin aldığı bu bedele genel olarak "kâr" denilir. Kâr müessesesi, ilk dinlerin çıktığı günlerden bu yana, birçok mütefekkir tarafından -özellikle kâr müessesesinden yararlananların hiçbir şekilde frenlenmediği yönetimlerin egemen olduğu dönemlerde tenkit edilmiştir. Buna karşılık, kapitalist sistemi savunan mütefekkirler, bu savunmalarında temel olarak "risk" faktörünü kullanmışlar ve kapitalizmin esası olan "kâr"ın meşruiyetini buna dayandırmışlardır. "Özel teşebbüsü sevmekten büyük fazilet olamıyacâğını" ilân eden AP İktidarı ise, "meşruiyetsiz" bir kapitalizmden yana olduğunu her icraatıyla ortaya koymaktadır. Riski kalmayan, madenin kapısına çıkardığı tozu, toprağı kömür adı altında devlete peşin peşin satabilecek olan madencinin ne çeşit özel sektör, ne çeşit kapitalist işletme olacağını anlamak zor değildir. Buna, devlet eliyle fert zengin etmek, fakir halkın, yıllardır üç kuruşluk maaş artışlarının avuntusuyla yaşayan dargelirli vatandaşların kuzu kuzu ödedikleri vergilerin bir mutlu azınlık için, "nazenin sektör" için peşkeş çekilmesi demek lâzımdır.

Tutum ve davranışıyla demokrasi anlayışını belli eden AP İktidarı nın fazilet anlayışı, acaba, milyon larca insanın hakkını bir avuç mutlu azınlığın cebine koymak mıdır? Hem de devlet eliyle!..

Kömüre zam konusunda basına bir demeç veren ve:

"— Zam kararının, temel mal sayılan kömür için 440 sayılı kanunun âmir hükmüne uygun olarak iktisadi devlet kuruluşu olan TKİK tara-ından mı, Bakanlar Kurulunca mı, yoksa Enerji Bakanlığınca mı alındığını bilmemekle beraber, kararın Enerji Bakanlığı Müsteşarı tarafından açıklanması, bunun bir Hükümet tasarrufu olduğunu göstermektedir" diyen CHP'li Hüdai Oral, "440 sayılı kanuna göre, iktisadi devlet kuruluşlarının temel malların fiyatlarında yapacakları düzenlemelerde, yetkili merciin Bakanlar Kurulu olması gerektiğini" de belirtti.

Oralın açıklamasında en ilginç taraf, "Bakanlığın, Milli Korunma Kanununun ve milli korunma suçlarının yürürlükten kaldırılmasını sağlayan 79 sayılı kanunun 10. maddesine dayanarak dahi zamma yetkili sayılamıyacağı"dır.

İşin bir başka ilginç tarafı ise, özel sektör madencilerine karşı çok şefkatli, merhametli, cömert davranan Enerji Bakanlığının, kömüre zam için kullandığı "TKİK zarar ediyor da, zammı onun için yapıyoruz" gerekçesinin aslının olmadığıdır. Hüdai Oral bu konuda:

"— İnönü Hükümetleri zamanında TKİK, 1963'de 29 milyon lira, 1964'de 40 milyon lira kâr etmiştir. Kurumun, AP'nin hükümetlere katılmasından sonra zarar etmeğe başlamasının gerekçesinin de açıklanması gerekir" dedi.

Asıl önemli olan husus, kömüre yapılan bu zamlardan sonra, başta demir • çelik mamulleri olmak üzere, piyasanın yakında alacağı manzaradır. Otomatik zamların yalanda kapıya dayanacağı muhakkaktır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

İtalya

İtalyan stili boşanma

Durum Türkiyede de bundan pek farklı değildir ama, İtalyada eğer aldatılmış bir kocaysanız, hiç çekinmeden silâha sarılıp, hem karınızı, hem de âşığını rahat rahat öldürebilirsiniz. Karşılığında göreceğiniz ceza, eğer çok defa beraat değilse, en çok iki yıl hapistir. Aynı biçimde, ümitlerinizi boşa çıkaran kızınızı, aile namusuna leke süren kızkardeşinizi, hattâ uzak - yakın bütün dişi akrabalarınızı da fazla bir ceza çekmek korkusu olmadan ahrete göndermeniz mümkündür.

Fakat namusu kirlenmiş babalar, aldatılmış kocalar için İtalyan Ceza Kanununda öngörülen bu saltanat, çok yakında sona erecek gibi görünüyor. Bundan bir süre önce böyle bir namus dâvası yüzünden iki kişinin ölümüyle biten bir cinayeti işleyen katile verilen iki yıllık ceza italyan kamuoyunda öylesine tepkiler yaratmıştır ki, İtalya Adalet Bakanı şimdi Parlâmentoya bir kanun tasarısı getirerek, "namus suçları"m da diğer suçlar arasına almak kararını vermiştin Sadakatsizlik, bundan sonra yalnızca bir hafifletici sebep olacaktır.

Ancak gelip görünüz ki, bir zamanlar cezaların artırılmasını isteyen italyanlar şimdi de bu değişikliğe cephe almışlardır. Şu sırada italyan gazetelerinde en çok tartışılan konu, budur. Bazılarına göre "namus suçları"nı diğer suçlar arasına koymak kadar yanlış birşey olamaz. Çünkü bu, zamanla, kadınlar arasında sadakatsizliği artıracaktır!

(AKİS: 249)

Ele verir talkını..

Son günlerde yaptığı bir konuşmaya bakılınca, Birleşik Amerikanın teksaslı başkanı Johnson'un Vietnam konusunda birazcık olsun doğru yolu görmeye başladığını sanıp sevinç duymamak mümkün değildir. Gerçekten, Başkan Johnson bu konuşmasında, ilk defa olarak, Vietnam sorununun silâh gücüyle çözülemiyeceğini söylemektedir. Bu, uzun süredir bütün aklı başındakiler tarafından bilinen bir gerçekti. Johnson'un da bu gerçeği nihayet anlaması, kaçınılmaz sonucun en inatçı kafalara bile dank etmeye başladığım açıkça gösteriyor olsa gerektir.

Fakat işe bakınız ki, Başkan Johnson bir yandan bu ümit verici konuşmasını yaparken, öteyandan Kuzey Vietnama yapılan hava alanları hızlanmış, şimdiye kadar dokunulmamış olan Hanoi ve Hayfong çevreleri de artık amerikan bombalarıyla yakılıp yıkılmaya başlanmıştır. Başka bir deyişle, Birleşik Amerika, Vietnam sorununu çözemiyeceğine inandığı silâh gücüne hergün biraz daha fazla sarılmaktadır. Bu, hiç şüphesiz, şimdiye kadar yeryüzünde görülen en acayip perhiz ve en acayip lahana turşusudur.

Buna cevap olarak, Başkan Johnson'un bu sözleri kendisi için değil, Hanoi ile Vietkong yöneticilerine bir ihtar diye söylediği ileri sürülecektir. Ancak bir noktanın iyice bilinmesi gerekir: Vietnam sorununu bugünkü çıkmazına sokan, siyasal çözümleri daha başlangıcında bir tarafa iterek işi savaş alanlarına dökenler kimlerdir? İşlerine geldiği zaman can kurtaran simidi gibi sarılmaya çalıştıkları 1954 Cenevre sözleşmelerini uygulamaktan, haydi uygulamaktan geçtik, imzalamaktan kaçınanlar hangileridir? Bu soruların cevabı gün ışığı gibi ortada dururken, başkalarına barışçı yolların faziletinden bahsetmek herhalde fazlaca faziletli bir davranış değildir.

İnsanlar gibi devletler de herşeyden önce söyledikleriyle yaptıklarında tutarlı olmak zorundadırlar. Amerikan propaganda mekanizmasının bütün dünyaya yaymaya çalıştığına göre, amerikan askerleri Vietnamda "Güney Vietnam halkı"nın isteği üzerine ve bu ülkede demokrasiyi korumak amacıyla bulunmaktadırlar! Öteyandan, "Güney Vietnam halkı"nm isteğinin 1954 Cenevre sözleşmeleriyle öngörüldüğü gibi, kuzeydeki soydaşlarıyla birleşmek, kendi seçecekleri bir yönetim altında ve barış içinde yaşamak olduğu söylendiği zaman Washington'un verdiği cevap, "Güney Vietnam halkı" diye birşeyin bugün düşünülemiyeceği, ülkenin çeşitli din ve politika akımlarına bölünmüş olduğudur! Aynı biçimde, Güney Vietnamda demokrasinin koruyucusu rolüne çıkan Birleşik Amerika, gene bu nedenle bu ülkede seçimlerin yapılmasına istekli görünmemekte, kimi ne kadar temsil ettiği belli olmayan bir askeri yönetimin arkasına bütün ağırlığım koymaktadır. Doğruyu söylemekten çekinmeyen bazı açıkkalpli amerikan dostlarımız, böylesine bölünmüş bir ülkede istikrarlı yönetime giden yolun elbette diktatörlükten geçtiğini ve Washington'un bunu pek iyi bildiğini söylemektedirler. Eğer durum gerçekten böyleyse, o zaman Washington ile Pekin arasında ne fark kalmıştır? Demek ki, her ikisi de, Vietnamda kendi istedikleri biçimde diktatörlüklerin peşindedirler.

New York Times'ın ünlü yazarı James Reston'un da bundan bir süre önce açıkça belirttiği gibi, amerikan politikası Vietnamda çelişmeler içindedir. Bu çelişmelerden kurtulunmadıkça, bugünkü kanlı kavganın sonu pek geleceğe benzemiyor. Olan, zavallı Vietnamlılara olmaktadır.

K İ T A P L A R

DÜNYA
AMERİKA
TÜRKİYE

İbrahim Çamlının dış politika yazıları, Köprü Yayınları, Gün Matbaası, İstanbul 1966. 112 sayfa, 5 lira. Genel dağıtım: Uğrak Kitabevi, Beyazsaray, Beyazıt - İstanbul.

ibrahim Çamlıyı "en son, Cumhuriyet Gazetesinin 1966 Mart ve Nisan sayılarında okudum. Bunlar, benim için çok büyük değer taşıyan, yıllardır özlemini duyduğum yoğunlukta, sağlam, doğru, gerçekçi dış politika yazılarıydı. Çamlı, çoklarının gevelediği konularda özlemi çekilen bir açıklıkla, cesaretle konuşuyordu. Yazıları gazeteden kestim ve dosyaladım. Konuştuğum herkese, bu yazılan mutlaka okumalarını söyledim. Gerçekten, Çamlının bu yazıları, dünyanın gidişini, amerikan emperyalizmini ve Türkiyenin durumunu güçlü bir projektör rahatlığıyla andını arıyordu. Bunları okuyan kimsenin Dünya, Amerika ve Türkiye hakkında sağlam, aydınlık bir görüşe varmamasına imkân yoktu. Nitekim Çamlı, bu gerçekten değerli yazılarını, çok geçmeden, kitap halinde topladı. Bugün, kitabın sayfalarını karıştırdıkça, vaktiyle yazıları gazeteden kesip dosyalamış olmanın gururunu tekrar tekrar yaşıyorum.

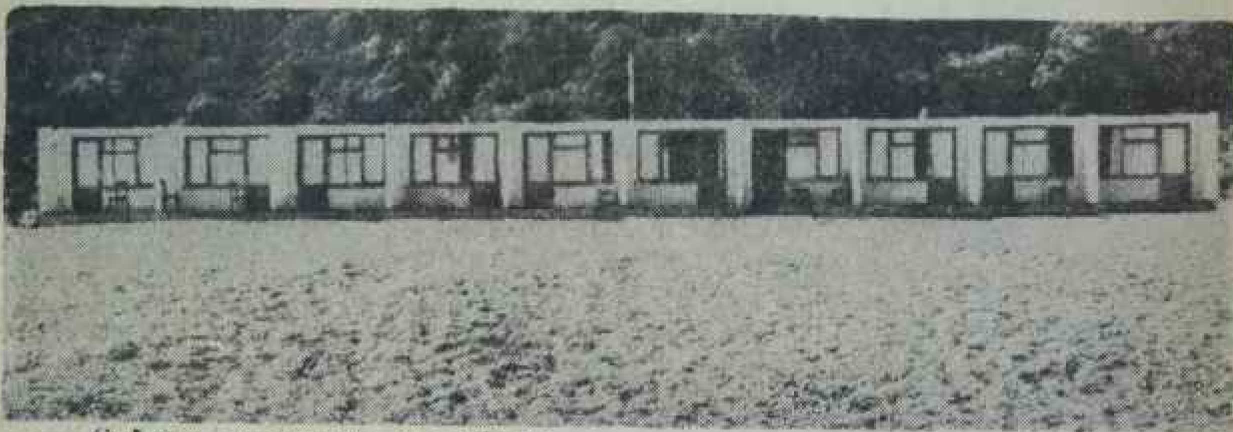
İbrahim Çanlı, türk dış politikasına ışık tutan, konusuna hâkim, sağlam bir aydınımızdır. "Dünya-Amerika - Türkiye" adlı kitabını okurken, vatansever türklerin, Vietnam savaşıyla, Amerikanın Vietnam politikasıyla neden bu kadar yakından ilgilendiklerini, bu politika ve bu savaş karşısında neden böylesine acı ve öfke duyduklarını anlamamağa imkân yoktur. Emperyalist emellerini "Vietnamı komünistlerden kurtarma" yaftasıyla gizlemeğe çalışan, geri bırakılmış ülkelerde uyguladığı politikayla kendi sosyal ve politik zıtlıklarını, çelişmelerini, düğümlerini gözler önüne seren ve bunlardan kaçma, uzaklaşma gayreti içinde olduğu gündengüne daha iyi anlaşılan Amerikaya Çamlının tuttuğu ışık altında bakmak her aydının görevidir. Johnson'un, teksaslı mantığıyla, "dünyayı komünistlerden kurtarmak için Vietnamda savaşıldığı"nı söylediği, kendi vatanının düşmanı Kao Ki'nin "yabancıların Vietnama daha on yıl yardım etmesi gerektiği"ni ilân ettiği, amerikan uçaklarının Harioi ve Haytöngu -aklıbaşında amerikalıları bile çileden çıkaracak biçimde- bombaladığı bir sırada İbrahim Çamlının kitabını okumak gerçekten mutluluktur.

Kitap iki bölümdür. Birinci bölümde Çamlının 1962 -1965 arasında Bayram Gazetesi ve daha çok Yön dergisinde yazdığı yazıların bir kısmı yer almıştır. 1962 Bayram, Gazetesindeki "Dünya Politikasından kopan Türkiye" başlıklı yazısında Çamlı şöyle demektedir: "Dünya politikasının çarkı durmadan dönmekte, kürremizdeki büyük zıddiyetler yatışmakta, son sömürgeler bağımsızlıklarına kavuşmakta, insanlık özgür, birbiriyle anlaşmış bir toplumlar birliği olma yolunda güçlükle, fakat hergün biraz daha mesafe alarak ilerlemektedir. Ancak, böyle bir düzenin kurulması işinde Türkiyenin rolü yok gibidir. Çünkü (..) Türkiye her zamandan fazla, taktik hareketlere dayanan, her türlü bilimsel ve yapıcı teşebbüslerden uzak, klâsik Osmanlı diplomasisine dönmüş bulunmaktadır. (..) Kapılandığı ittifak sistemi içinde sessiz, yalnız yardım peşinde koşan garip bir kişidir. Ve bir zamanlar önünde yürüdüğü toplumların, şimdi gerisindedir."

İkinci bölümde, Çamlının bu yıl Cumhuriyet Gazetesinde yayınladığı 11 yazı bulunmaktadır. Türk dış politikasının zavallılığı, amerikan emperyalizmi karşısındaki; şaşkınlığı, amerikan emperyalizminin içyüzü ve Türkiyenin gündengüne nasıl korkunç bir yalnızlığa itildiği, bu yazılar dikkatle okunduktan sonra kolayca anlaşılmaktadır. Ben şahsen, dünyanın gidişini kavramada, amerikan emperyalizminin marifetlerini anlamada, türk dış politikasının renksiz, kokusuz, yapıcı olmıyan, ilerde yüzümüzü kızartacak durumunu bilmede, Amerikanın dümensuyu politikasının Türkiyeye çok büyük itibarsızlıklar getireceğini ilânda Çamlının "Dünya-Amerika-türkiye" adlı kitabını "anahtar kitap", "el kitabı" sayıyorum. "Durum karanlık" diyenlerin,'"ortalık karmakarışık" diye düşünenlerin, "bağımsız mıyız, değil miyiz?" diye merak edenlerin ilk fırsatta Çamlıyı okumaları şarttır. Bu bir sanat eseri, bir edebiyat eseri değildir. Bu, özellikle bizim alınyazımızla ilgili bir eserdir. Karmakarışıkmış gibi görünen sorunları bilimsel açıdan açıklığa, aydınlığa kavuşturan, Türkiyenin dünyadaki,yerini apaçık gösteren böyle bir eserin şu günlerde okunması hattâ şart da değil, görevdir. **H.K.**

GÜNEŞ ŞEHRİ ANTALYA'DA

MOTEL SABO HİZMETİNİZDE

- Şahane manzara ve güneş
- Ytong isveç mamulâtı yapı malzemesi kullanılmış, tam konforlu, sıcak geçirmez lüks yatak odalı
- Nefis balık ve fevkalâde yemekleri, her akşam Miserables orkestrasıyla devamlı müzik

KONFORLU MOTEL ODASININ GÖRÜNÜŞÜ

Plaj

Camping

MOTEL SABO

ANTALYA

REZERVASYON İÇİN TEL : 24 44

(AKİS: 232)

Tüli 'd en haberler

İktidar şıklaşıyor

Romanya Başbakanı şererine verilen yemeklerde, karşılama törenlerinde **Nazmiye Demireli** görenler, İktidarın şıklaştığına karar verdiler. Nazmiye Demirelin giyiminde de, davranışlarında da kısa zamanda doğrusu büyük gelişme var! Romanya Başbakanı **Maurer** için verdikleri yemekte Bn. Demirel pek şık bir evsahibesiydi. Dışişlerinin şıklık konusunda çok titiz olan kadınları bile Başbakanın eşinde en küçük bir kusur bulamadılar. Turkuaz şifondan, üzeri işlemeli tuvaleti, aynı kumaştan etolü, kulaklarında uzun pırlanta küpeleri, küçük bir topuzla toplanmış saçlarıyla Nazmiye Demirelin tipi de değişmişti. Öteki Bakan eşlerinde aynı gelişmeyi görmek mümkün olmadı. Hele Hasan Dinçerin eşi açık renk tuvaletler giymekten vazgeçse, çok iyi olacak.

İktidardaki şıklık yalnız kadınlar kanadında değil, AP li senatörler, milletvekilleri de müthiş şıklık merakındalar. Şekerbanktan onbeşer bin lirayı ceplerine koyunca soluğu Ankaranın tanınmış terzilerinde alanları görenler, İktidarın şıklık yolunda gerçekten bir yarışa girdiğini düşünmeden edemediler. Af çıkıp da Meclis tatile girince, birçok milletvekili ve senatör İstanbula, Anadolu Klübüne gidecek. Klübün havasına uymak lâzım, değil mi ya?

Allah dördünden korusun !

Son tayinlerde Refik İlerinin başına gelenler, pişmiş tavuğun başına zor gelir. Dışişlerinde tayinleri yapan komisyon, Refik İleriyi Madrite müsteşar yollamağa karar vermiş. Karı-koca ileriler, Madrite gitmek üzere hazırlanmağa başlamışlar. Derken son dakikada Bakan bir sürpriz yaparak, Madriti Şama çevirmiş. İleriler neye uğradıklarını şaşırmışlar, Ama, bununla kalsalar iyi. Şimdi de Şama değil, Kudüse konsolos gidiyorlar !

Şiirli yemekler

Necip Mirkelâmoğlu ile **Kadri Özek**in Gül Ağacı adlı lokantası politikacıların uğrak yeri. Eşlerini, çocuklarını yazlığa gönderen politikacılar, yalnız akşamlarını burada geçiriyorlar. Necip Mirkelâmoğlunun son günlerde şairliği üzerinde. Yakın arkadaşı **Arif Ertunga** için bir şiir yazmış, Gül Ağacında elden ele dolaşıyor. Galiba Kurultaya hazırlık. CHP liler Temmuz ve Ağustos sıcağında iyice ateşlenmişler; esprileri, hikâyeleri hep kurultay kokuyor. Atatürkçülük mü, transtürkçülük mü, CHP li avukatların kimleri ve hangi kurumları savunduğuna dair hikâyelerin bini bir para!.. Bu havayla başlayan Kurultayda çok şenlik olacağa benzer.

Gül Ağacında sohbet eden bir grup

Dikenli sohbet

Kuruçeşmede perukalılar

Sıcak yaz günlerinde serin köşelerden biri de Kuruçeşme adasıdır. Sarı - kırmızılılar bütün günlerini burada geçiriyorlar. Klüp dışı misafirler de gelince, Adanın çok güzel bir kalabalığı oluyor. Adanın adı Kuruçeşme ama, güzelden yana kuru sayılmaz. Füsun ve Solmaz **İnsel** kardeşler, **Şehrazat Söylemezoğlu, Ayşe Edirne**, Devlet Balesinden Ayla Ünal, Bayramoğlundan Boğaz hasretini gidermeğe gelen **Suzan Pısak, Günseli Tunca**, son günlerde Eren Kemahlıdan başka hiç kimseyle açıkta görünmeyen **Ayşe Kulin** ile gözü çok dolduran bir kadrosu var. Suzan Pısak, geçende, kısacık siyah saçlarıyla görününce büyük bir hayal kırıklığı yarattı. Birçok arkadaşı kendisine, saçlarını hemen sarıya boyamasını söyledi. Renk değiştirmek bazı kadınlara yakışmıyor.

Adada yahut başka yerlerde, bu yaz, kadınların saçına akıl erdirmek kolay değil. Herkes başına bir peruka geçirmiş. Perukalar altındaki gerçek kadın tipini canlandırmak erkekler için eğlenceli bir oyun oluyor. Takma saç rekorcularından biri **Şirin Devrim** sayılır. Şirin, beline kadar uzanan, hakiki saçtan yapılmış takma saçıyla su perilerine benziyor ve Amerikada Türkiyeyi çok

özliyeceğini söyliyerek, Boğazda son günlerini geçiriyor.

Mehtap balosu

Büyükadada, Anadolu Klübünde ilk balo, mehtabın çok güzel bir gecesine rastladı. İstanbul sosyetesi de ayışığında bir defile yaptı. Şıklık yarışı artık, kadınlar arasından çıkıp, klüpler arasında başladı. Bütün kadınlar, Adaya Moda Klübünden daha şık olmak kararıyla gelmişler, degrade tuvaletten geçilmiyordu. **AnnJe Kuyumcuyanlar, Bezmenler, Sarperler** arasında **Melâhat Saka** da klâsik elbisesi ve klâsik taranmış saçlarıyla eski devri canlandırıyordu. Melâhat Sakayı eskiden tanıyanlar bilirler; kendisi bir vakitler Shirley Temple'e benzetilir, müthiş şık giyinirdi. Eh, yıllar geçtikçe klâsik çizgili bir kadın olmuş.

Mehtap balosunun en hoş kadınlarından biri de, jat rengi elbisesiyle **Kısmet İpekçi** idi.

Ciddi araştırmalar

Senatonun toplanamadığı günlerde, senatörler, Meclisin serin hava, tertibatıyla limonataya benzeyen salonlarında oturuyor ve gazetelerin dedikodu sütunlarında çıkan haberlerin yorumunu yapıyorlar. Son günlerin aktüel konusu, İstanbulda **Bergin Uzberk**in kasvet dağıtma partisi. Politikacılar, gençlerin, kasvet dağıtma şekline değişik tepkiler gösteriyor, bu arada, partinin gençkızlarından **Sitare Ağaoğlu**nun Bergin Uzberk ile çekilmiş resimlerini dikkatle inceliyerek, annesine benzeyip benzemediğini araştırıyorlar.

Hiç araştırmasınlar! Kızının yaşındayken, annesi daha güzelmiş.

Bekâr bolluğu

Bihin ve **Nejat Anter**lerle Manisalı Altıoklar, kızları Füsun ile oğulları **Metin**i, geçtiğimiz hafta Cuma günü, Ankara Türkocağı Salonunda kalabalık bir davetli topluluğu önünde nikahladılar. Bihin Anter, kızının nikâh tanığı olarak Mimar **Selçuk Milar**ı seçmişti. Milâr, görevini yaparken en az yeni evliler kadar heyecanlı görünüyordu.

Davetlilerin çoğunluğunu İmar ve İskân Bakanlığı mensupları, Kızılaycılar ve C. H. P. liler diye ayırmak mümkündü. Bekârların pek kalabalık olduğu nikâhta, yeni evlenmelere teşvik edici sözler esirgenmiyordu. Namlı bekârlardan **Tului Sönmez, Ali Kaymak** ve beraberlerinde bulunan gençkızlar fısıltılarla konuşarak, belki yeni evlilik projeleri yapıyorlardı.

Kızılaycı genç **Dr. Ergün Ertem**, hemşehrisi **Dr. Reşat Titiz**e rastlamaktan pek memnun, Bulgaristan gezisinden anılar naklederken, nikahın nasıl geçtiğini anlayamadı

Bayan Verginin Savaşı

Tıpkı Vietnamdaki budistlerin bir ideal uğrunda kendilerini yakmaları gibi, Ankarada da bir kadın, eşinin ve daha çok kendisinin bir ideali gerçekleştirmek için cansiperane gayret sarfediyor. Bu kadın, Merkezdeki Büyük Elçilerden Nureddin Verginin eşi Müşerref Vergindir. Müşerref Verginin ideali öyle öteki dünyayla ilgili bir ideal değil. Kocası için Paris Büyük Elçiliği! Böylece kendisi de, Paris sefiresi olacaktır.

Müşerref Verginin yıllarca ve bir kaç iktidar boyunca sarfettiği gayret, gözleri yaşartacak niteliktedir. Bayan Vergin her "İktidardaki Pârti"nin daima tabii üyesi ve bir şampiyonu olduğu gibi kudret mevkii sahiplerinin eşlerinin

de pek gönüllü, pek samimi bir dostu durumundadır. Evinde yemekler, partiler verir, ne kadar iyi bir Paris Sefiresi olacağını ilgililere fiilen ispat eder, güzel pastalar pişirir. Tabii bu davetlerde davetliler dikkat itina ve bilhassa tesir esasına göre seçilirler.

Bayan Vergin, şimdi yeni Genel Sekreter Zeki Kuneralpin Ankaraya henüz gelmiş eşi Necla Kuneralpe, tenha Başkentte İngiltereyi veya İsviçreyi aramaması için tatlı sohbetiyle ve refakatiyle yardım etmektedir. Partilerde daima onun yanında görünmekte, onunla beraber olmaktadır.

Gerçi bazıları buna, ihtilâlci ağızıyla "çengel atmak" demektedirler ama, bu tâbir, doğrusu, hiç de diplomatik bir tâbir değildir.

R. R. de buluşanlar

Geçtiğimiz hafta Cuma günü saat 18 de, Yenişehir Adakale sokakta yeni bir restoranın açılış kokteyli yapıldı. Hazırlıkları aylardanberi süregelen bu yeni restoranın sahibi sempatik "**Renan Bey**", müessesesine kendi adını vermiş: "R. R." — Yani, Renan Restaurant— Ankara Otelcilik Okulunun öğretmenlerinden olan Renan Bey, ayni zamanda değerli bir dekoratör olduğunu "Renan Restaurant" ın dekorasyonunda göstermiş. Davetliler, günün yorgunluğunu, kendilerine sunulan nadide kokteyllerle giderirlerken, ressam Orhan Pekerin afişleriyle süslenmiş "Sâki Bar" ın özelliklerini konuşuyorlardı. **Salim Şengil**, bekâr olarak gelmenin ezikliği içinde, **Ferit Apa** ile yeni röprodüksiyon çalışmalarını görüşüyordu. Serinlemek için dışârda kalan **Sevgi Sanlı**, Yugoslav Elçiliği Birinci Sekreteri **Tuniç** ve bir gazeteci dostuna, yakında yapacağı İngiltere yolculuğundan bahsediyordu.

(AKİS: 250)

Geziler

Karadeniz kıyıları

Kara gözlü, kara kaşlı tipik bir türk genci, başını duvara doğru kaldırdı ve yanındaki arkadaşlarına duyuracak şekilde okumağa başladı :

"— Hakikati konuşmaktan korkmayınız. Genç fikirli demek, gerçek fikirli demektir. —Kemal Atatürk."

Gençler bir süre, düşünceli yüzlerle arkadaşlarım dinlediler, sonra pavyonun ön kısmındaki Bursa Nutkunu hep birlikte, sessizce okudular. Kara gözlü, kara kaşlı genç :

"—Hayret, sanki o şimdi karşımızda. Sanki bugün için konuşuyor" diye mırıldandı.

Olay, 22 Temmuz Cuma akşamı Samsun Fuarında, Atatürk Pavyonunda geçti. Gençler bir süre daha, pavyonun duvarlarım süsleyen resimleri, Atatürke ait hatıraları seyrettiler. Kapıdan çıkarken, bir soluk, "Ağlıyan Türk Milleti"nin önönde durdular. Resim, Atatürkün ölüm gününü canlandırıyordu. İhtiyarı ve genciyle, kadım, erkeği, çocuğuyla bütün türk milleti ağlıyordu. Gençler birbirlerine baktılar. Atatürkün sözlerinden gereken azmi ve direktifi almışlardı, onun eserini yaşatacaklarına güvenle dolu, Fuarı ziyaret eden kalabalığa karıştılar.

Samsun Fuarı

Üç yıldanberi 1 - 31 Temmuz günleri arasında devam eden fuar Samsuna gerçekten büyük bir canlılık kazandırmaktadır. Bu yılki fuarda da, kız ve erkek sanat enstitüleri pavyonu, Samsun ve çevresinin güzel elişlerini, türk ustasının elinden çıkmış âlet ve edevatı, makineleri biraraya getirmişti. Karadeniz kızının becerikli ellerinden çıkan mahalli işler, zamanımızın ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde modernleştirilmiş, Fakat o ilk yerli zevki, renk ve desen üstünlüğünü ay nen korumuştu. Karadenizin iftihar ettiği herşeyi biraraya getirerek, en güzel şekilde, şık ve modern pavyonlarda takdim eden Fuarda, zevkli dokuma kumaşlardan Rize ketenine, Rize cavına, kuyumculuk sanatının inceliklerine, tahta işlerine, bezine, yemişine kadar herşey, çalışkan karadenizlinin damgasını taşıyordu. Bir yandan dışardan gelen turistler alışveriş yaparlarken, bir yandan da yerliler Samsunun bu en canlı günlerinden faydalanarak, fuardaki gazinolarda serinlemekte, eğlencelere, sazlı âlemlere, folklor gösterilerine gitmekteydiler. Fuarın en çok ilgi çeken pavyonlarından biri ise, Makine Kimya Endüstrisi Kurumuna ait pavyondu. 1950 yılında, bir iktisadi devlet teşekkülü olarak, bu isimle işe koyulan askerî fabrikalar, yurt savunması yanında, kalkınma sorunumuzun başlıca şartı Olan endüstrileşme alanında da yararlı olma çabaları göstermiş, giriştiği yenileştirme ve genişyonda, modern savaş tekniğine uygun mamuller yanında, çelik, bakır ve pirinç malzemeyle yapılmış makine parçaları ve komple tesisleri de hayranlıkla seyrediyorlardı.

Atatürk 19 Mayıs 1919 da Samsuna ayak basmış, o günden itibaren Karadenizin ve Türkiyenin kaderi değişmiştir. Bir zamanlar baştanbaşa bataklık olan bu güzel memleket köşesinde şimdi büyük bir liman, canlı bir fuar, güzel bir plaj, bir motel ve oteller vardır. Atatürk öncesinde kafese mahkûm edilen türk kadını, bir oranda yerlisi de dahil olmak üzere, bugün plajlara letmelerle güçlü tesislere kavuşmuştur. Fuar ziyaretçileri, bu pavgidebilmekte, denize girebilmektedir Atatürkün Türkiyedeki en büyük heykeli ki 1928 de başlanmış, 1931 de bitmiştir-Samsun Parkının ortasındadır.

Madalyonun öbür yüzü

"Evet", 19 Mayıs 1919 dan itibaren Samsunun yüzü hayli değişmiştir ama, 1968 Türkiyesinin Samsununda camilere yeşil takke ile giden nurcuların adedi gün geçtikçe artmakta, kuran kursları, Atatürkün heybetli heykeli önünde saygıyla eğilen türk çocuğuna musallat olmak için fırsat kollamakta, onu yeniden elifbaya kavuşturmanın yolunu aramaktadır. Buna tipik örnekler vermek mümkündür. Yerli turistin biri, rıhtımda dolaşırken, kenarda oturmuş kitap okuyan, pejmürde kılıklı bir çocuğa rastlıyor. Bakıyor ki, çocuk, arap harflerini ezberliyor. Elinde de yepyeni bir elifba kitabı. Turist şaşırıyor. Meğer çocuk, mahalle mektebine gitmekteymiş ve hocası, bunları ezberlemesini kendisinden istemiş. Turistin buna canı sıkılıyor, "Peki ama, bunlar ne işine yarıyacâk? Sen yeni harfleri öğren, yeter" diyor. Çocuktan aldığı cevap şudur : "Onları da öğrendik, ama para etmiyor! Bunu öğrenirsem, ben de hoca olurum. Bizim hoca gibi.. Hocanın üzerinde takım elbisesi, kolunda da saati var. Çocukları da mükemmel yaşıyor!"

Orduda deniz
Bizim riviyeramız

Bir yanda Atatürkün yolunda giden Türkiye, 1960 Anayasası, plânlı kalkınma; bir yanda yeşil takkeler, elifba, kuran kursları ile ihya edilen eski mahalle mektepleri... İşte 1966 Türkiyesinde manzara budur !..

"Biz de para verdik.."

Minibüs hemen hemen dolmuştu. Bu sırada iki kadın, ellerinde bavul, koşa koşa geldiler. Şoför içe-

riye bir baktı, sonra sırada tek başına oturan işçiye :

"—Sen oradan kalk! Hanımlar oturacak" diye seslendi.

Üstü başı oldukça perişan olan işçi, kendisine gösterilen, sonradan uydurulmuş yere şöyle bir göz attı ve direnecek oldu :

"—Biz de para verdik.."

Arka sırada oturan arkadaşları da hep birağızdan aynı sözü tekrarladılar :

"— Biz de para verdik.."

Ama şoför, yüzdeyüz kararlıydı. Temiz giyinmiş yolcular da şoförden yana çıktılar: Ne demek oluyordu ? Aile oturacaktı. Aileye hiç mi saygı kalmamıştı ?

İşçi baskıya dayanamadı, yerini değiştirdi. Bitkin bir hali vardı. Fındıktan geliyordu. Nerde olsa uyuyakalacaktı. Minibüs Samsundan Orduya gidiyordu. Kıyı boyunca uzanan yol, kıyıya kadar inen yemyeşil dağlar, çamlıklar, dağları süsleyen tertemiz evler, koylar, ağaçlar, güneş, herşey fevkalâde idi. Sonra, halkın yüzü de gülüyordu. Fındık zamanıydı. Kadınlar, kızlar ve erkekler yollara dökülmüşlerdi. Kimisi çalışıyor, kimisi çalıştırıyordu. Yevmiye, 10 liraydı.

Genç bir kadın :

"—Biraz para toplarız bu ay" diye konuştu.

İyi bir işçi olduğu halinden belliydi. Fındık toplarken tozdan, dikenden, yamaçlara tırmanmaktan hiç sakınmadığını söylüyordu. Onun için, işsiz de kalmazdı. Bir bahçede kırk kişi çalışıyorlardı. Ne yazık ki iş mevsimi bir-birbuçuk ay sürüyordu. Ondan sonra erkeği, mecburen gene dışarıya, iş aramağa gidecekti.

Minibüs, bu sırada bir yamacı tırmanıyordu. Birden durdu. Benzini bitmişti. Şoför, dermeçatma yerde uyuklayan işçiye döndü :

"— Arkadaş, bana biraz yardım edeceksiniz, arabayı iteceğiz. Bu yamacı geçersek, yokuş aşağı iner, benzin istasyonunu buluruz" dedi.

İşçi uykusundan sıçradı ve bu defa taşı gediğine koydu :

"—Yahu, 10 lira verdim arabana bindim Şimdi sen bana 7,5 **lira Ver,** arabam iteyim. Benim gündeliğim zaten 10 lira.."

Karadenizli bir genç kız
Hünerli ve çileli

Cennet ve cehennem

Samsundan Orduya, Ordudan Rizeye, sonra tekrar Samsundan Sinoba, Amasraya.. Karadeniz kıyıları gerçekten bir cennet. Tabii güzellikleri yanında tarihî eserleriyle, çalışkan, uyanık insanıyla Karadeniz, doğrusu görülmeğe değer. Turizmi geliştirmek için ayrılan krediler de semeresini vermiş. Lükse kaçmıyan, temiz ve konforlu turisttik oteller hem ucuz, hem de adım başına mevcut. Plajları, köyü, hapishane ve kalesiyle meşhur Sinopta 100 yataklı Toleyis Oteli gerçekten hem çok şık, hem de çok ucuz. Fakat Karadenizin asıl özelliğini yapan şey, bir il kadar gelişmiş ilçeleridir. Şimdi, hemen hemen bütün bu ilçelerde mütevazi. fakat temiz, çok ucuz oteller mevcuttur. Bu kıyıların bir başka özelliği, çok ucuz taşıt araçlarının il ve ilçeleri birbirine daha da yaklaştırmasıdır. Samsundan doğuya doğru yol, asfalt ve stabilize olarak gayet güzel. Samsunun batısında kalan kıyı yolu ise henüz yapılmakta. Karadenizde insan, dağ manzarasıyla deniz manzarasının en güzellerini birarada, yanyana bulabilmektedir. Deniz zaman zaman dalgalı olduğu halde, pek çok koy var. Dünyanın en zevkli gezilerinden birinin, Karadenizi arabayla kıyı yolundan izlemek olduğu söylenebilir. Ama bu güzel tabiat, yerli halk için bir hayli çetin. Değil yalnız yamaçlarda çalışmak, tarım yapmak, findik toplamak, yamaçlardaki evlere gidip gelmek, buralarda hayatı devam ettirmek bile kolay iş değil. Karadenizde, karayolu bulunmayan, yalnız denizden işleyen, fırtınada dünya ile ilgisini kaybeden balıkçı köyleri var. Bunlar, dalgalarla savaşarak yaşarlar. Biraz iç taraflara dalacak olan turist, sırtında bebeği, bir yamaçtaki tarlasında, düşmemek için kendisini belindeki iple yerdeki kazığa bağlıyarak çapa sallayan, Karadenizin çalışkan kadınına veya sellerin yıkıp götürdüğü evinin tahtalarını toplamağa çalışan çilekeş Karadeniz erkeğine rastlıyacaktır. Nitekim, geçtiğimiz hafta içinde böyle bir sel felâketi olmuş, otobüsler ve minibüsler, turistleri kıyı yolundan plajlara taşırken, Terme köylerinden yirmibeş **köy** felâkete uğramış, insanlar, hayvanlar ölmüş, evler yok olmuş, mısır, çeltik, fındık, sebze arazileri bataklık halini almıştır. Ama, 14 saat devamlı şekilde, bardaktan boşanırcasına yağan yağmur durunca, dağlar tarif edilemiyecek bir canlılığa, yeşilliğe, güzelliğe bürünmüştür. Turistler, Terme civarından geçerlerken sadece, asfalta çıkan bir su tabakası ile, garajında boğazına kadar suya gömülmüş bir jeep, bir de aynı durumda birkaç ev gördüler.

Sel alacağını almış götürmüş, karadenizli için hayat yemden başlamıştı.

YAZ AYLARINDA SİZE LÂZIM OLAN

Sırtüstü uzanıp,
lezzetle okuyacağınız,
ama,
bir de manası olan
KİTAPLARDIR

BU KİTAPLAR **AKİS YAYINLARI** ndadır.

İSMET PAŞAYLA 10 YIL

Yazan : Metin Toker

1954 - 57 ve 1957 - 60 devrelerini kapsayan iki cildi çıkmış ve görülmemiş bir ilgiyle karşılanmıştır.

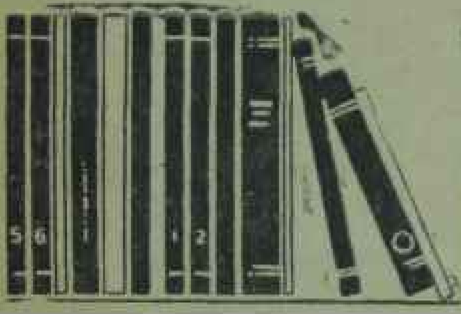
Fiyatları : 20 Lira

RUS GELDİ AŞKA, RUSUN AŞKI BAŞKA

Yazan : Metin Toker

Türk edebiyatının en ustaca yazılmış gezi kitaplarından biri.

Fiyatı : 15 Lira

AKİS YAYINLARI A

S İ N E M A

Yayınlar

Zenginleşen kitaplık

Yurdumuzda ne vakit sinema yayınlarından söz açılsa, sinema kitaplığımızın çok fakir oluşundan haklı olarak yakınılır. Bu durum ancak son zamanlarda yavaştan değişmeğe başlamıştır. Nitekim bundan dört ay kadar önce bu sayfada sinema yayınlarına ayrılan bir yazıda (Bk. Sayı: 617), son sekiz ay içinde yarım düzineden fazla sinema kitabı yayımlandığı, bunun umut verici bir belirti olduğu söylenmişti. Sinema yayınlarının artık "rayına girmekte olduğu"nun en iyi delili, bu ilk yazıdan ancak dört ay geçtikten sonra yeniden yarım düzineyi aşan sinema yayınının ortaya çıkışıdır. Oysa geçmiş yıllarda, mevsim sonunda yayın bilançosu ancak yabancı yayınlara ayrılır, bunun sonuna, çıkmışsa, bir-iki de yerli yayın eklenirdi.

Sinema yayınımız şimdilik, bundan önceki yazıda belirtilen eğilimden ayrılmış değildir. Yine çeviriler çoğunluktadır ve yine senaryolar büyük yer tutamaktadır. Bununla birlikte, çevirilerin hem çeşitli, hem de titizlikle seçilmiş olduğu söylenebilir.

Senaryolar

gözü edilen üç senaryodan ikisi, sinema yayınlarına hem geniş yer veren, hem de bu işi büyük bir özenle yapan "Bilgi Yayınevi" tarafından yayımlanmıştır. Gerek otuza yaklaşan genel yayınlarının, gerekse şimdi beşi bulan sinema yayınlarının ilkine Ingmer Bergman'ın "Yaban çilekleri" senaryosuyla başlıyan "Bilgi Yayınevi", bu defa yine Bergman'ın "Yedinci mühür"ünü güzel bir çeviriyle dilimize kazandırdı. Çağımızın başta gelen sinema ustalarından olan bu isveçli yönetmenin "Yedinci mühür" adlı eseri, Ortaçağ motiflerini ele alarak, bunu günümüzü insanının sorunlarına uygulamaktadır. 1957 Uluslararası Cannes Film Festivalinde Jüri özel ödülünü kazanan "Yedinci mühür", önemli bir filmin senaryosu olmak yanında taşıdığı edebî değer ve şiirli diliyle de dikkati çekmektedir.

"Bilgi Yaymevi"nin ikinci senaryosu, Kuzeydeki Bergman gibi Güneyde, İtalyada, yine çağımızın büyük sinema ustalarından biri plan Michelangelo Antonioni'nin "Gece" sidir. "Gece", aynı yönetmenin "Serüven" adlı filminden sonra, "Batan güneş" adlı filminden önce çevirdiği ve bunlarla birlikte bir "üçlü" meydana getiren eseridir. Antonioni, öbür filmlerinde olduğu gibi, burada da çağdaş batı toplumunda kadın-erkek ilişkilerini ele almakta, özellikle kadın psikolojisini, hiç bir yönetmenin erişemediği bir haşarıyla yansıtmaktadır.

1961 Uluslararası Berlin Film Festivalinin Büyük ödülünü ve yine aynı festivalde Uluslararası Sinema Bâsını Ödülünü kazanan bu filmin senaryosuna karşılık "Ataç Kitabevi", 1960 Uluslararası Cannes Film Festivalinde üç ödül birden kazanan "Askerin türküsü" filminin senaryosunu yayımlamıştır. "Askerin türküsü", daha önce "Kırk birinci" son zamanlarda da "Açık gök" filmiyle gerek kendi ülkesinde, gerekse yabancı ülkelerde dikkati çeken genç sovyet yönetmen Gregoriy Çukrayın geçen yıl yurdumuzda da gösterilip büyük bir ilgi uyandıran eseridir. Büyük bir barış özlemini, insancıl duyguları dile getiren "Askerin türküsü" giderek savaşta kaybedilmiş sevgililer için düzülen yanık bir türkü niteliği kazanmaktadır.

Sinemanın alfabesi

Bilgi Yaymevi"nin üçüncü kitabı, 1953'te Ölen ünlü sovyet yönetmen ve nazariyeci Pudovkinin bugün "klâsik" niteliği kazanmış olan "Sinemanın temel ilkeleri" adlı, sinemacılık eğitim ve öğrenim kitabıdır. Pudovkin, yıllarca önce yazdığı, fakat bugüne kadar değerinden hiç bir şey kaybetmiyen, aksine, batı dillerinde sık sık yeni çeviri ve baskıları yayımlanan bu kitabında film sanatının dayandığı bellibaşlı ilkeleri büyük bir açıklıkla ortaya koymaktadır.

"Kitapçılık Limited Ortaklığı Yayınları" arasında "Akşam Kitap Kulübü Serisi"nden yayımlanan "Çağdaş sinema" İngilterenin tanınmış sinema eleştirmecilerinden Bayan Penelope Houston'un eserinden çevrilmiştir. Houston'un, savaştan sonraki dünya sinemasının ana çizgilerini başarıyla verdiği bu kitabın çevirisi ne yazık ki fazla aceleye gelmişe benzemektedir. Üstelik, aslı zaten bir cep kitabı serisinde sınırlı bir ölçüde yayımlanan "Çağdaş sinema"nın okuyucudan habersizce kesintilere uğraması, kitabın değerini düşürdüğü gibi, bu kesintilere karşılık olarak başka yerlerden ya-

Sinema yayınlarından bir kısım

Eh, biraz biraz

zılar derlenip kitaba eklenmesindeki amaç da anlaşılamamaktadır! Kısacası, "Çağdaş sinema"yı çevirip yayımlıyanlar iyi bir teşebbüsü amacından saptırmak için ellerinden geleni esirgememişlerdir.

B. B. üzerine deneme

İşşiz alman milyoner" Gunther Sachs ile evlenmesi dolayısiyle yeniden gazetelerin baş köşesinde yer alan Brigitte Bardot için varoluşçu akımın tanınmış kadın yazarlarından Simone de Beauvoir'ın kaleme aldığı deneme de yeni sinema yayınları arasında çıkmıştır. Simone de Beauvoir'ın 1960'da yazdığı "Brigitte Bardot'da bir yıldızın dedikodulu hayat hikâyesini bulacaklarını sananlar yanıldıklarını hemen anlıyacaklardır. "Uğrak Kitabevi"nin sinema dizisinin ikinci kitabı olarak yayımlanan "Brigitte Bardof'da varoluşçu akımın baş temsilcilerinden olan De Beauvoir, bunun yerine, dünyayı bir salgın gibi saran "Brigitte Bardot Olayı"nı çözümlemekte, Bardot'nun çağdaş dünyada temsil ettiği tipin taşıdığı anlamı ortaya kovmağa çalışmaktadır.

Sansürün anatomisi

Yeni sinema yayınlarına ayrılan bu yazı sona ermeden önce, az sayıda ve teksirle çoğaltılmış olmalarına rağmen iki sinema kitabından daha söz etmek yerinde olacaktır. Bunlardan biri, geride bıraktığımız sinema mevsiminde İstanbul da çalışmalarına başlıyan ve kısa bir süre içinde dünya sinemasından çok değişik ve bol örnekleri üyelerine sunan "Sinematek Derneği"nin bu gösterilerle ilgili programlarından meydana gelen derlemesidir. "Sinematek Derneği Film Gösterileri, 1965-1966" adını taşıyan bu büyük boydaki kitapta "Yeni Dalga"dan "Yeni Gerçekçilik"e, Fransadan Macaristana, Bergman'dan Bunuel'e kadar değişik akımların, değişik ülkelerin ve değişik sinemacıların elliye yakın filmi üzerinde notlar yer almaktadır.

Uzun yıllar sansür kurulunda çalışmış ve sansür konusundaki araştırma ve incelemeleriyle tanınmış olan Âlim Şerif Onaranın "Sinematografik hürriyet" adındaki incelemesi ise, gerçekte bu yıl Ankara Hukuk Fakültesinde savunulan bir doktora tezidir: Sinemanın, yalnız hukuk yönünden de olsa, üniversitelerimizde ilk defa bir araştırma konusu olmasını da sağlıyan bu incelemesinde Âlim Şerif Onaran, sinematografik hürriyetin anlamını, çeşitli ülkelerdeki durumunu, tarihi gelişmesini ele aldıktan sonra, bu hürriyetin çeşitli yönlerde ve çeşitli derecelerde kısıtlanması demek olan sansür konusuna geçmekte ve özellikle türk sinema sansürünü etraflı bir şekilde inceliyerek, teşrih masasına yatırmaktadır. Doğrudan doğruya bu sansürün uygulamasında çalışan Âlim Şerif Onaranın sinema sansür sistemimiz konusunda varmış olduğu yargının, bu sistemi şiddetle yeren sinema yazarlarımızınkinden hemen hiç de farklı olmadığını bu arada belirtmek lâzım.

Bütün ağrılara karşı...

Fazla yorgunluktan ve soğuk algınlığından ileri gelen ağrılara karsı GRİPİN faydalıdır. GRİPİN, baş, dis, sinir, lumbago ve romatizma ağrılarını teskin eder. GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.

GRİPİN

Tasarruflarını
İş Bankasına
yatıranlar
daima kârlı çıkarlar
Bir yılda dağıtılacak 12 Milyon liralık ikramiyelerin ilk çekilişi 26 Ağustosta yapılıyor. Çekilişe katılabilmek için İş Bankasına yatırmış olduğunuz tasarruflarınızı muhafaza etmelisiniz... 1966 yılının ikinci zengin çekilişi için de biriktirdiğiniz paraları İş Bankasında toplamıya devam ediniz.
TÜRKİYE
İŞ
BANKASI
paranızın...
istikbalinizin
emniyetidir